

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Påskepreken, s 1

Om å gå gjennom døden

Om «Jesu Små Søstre», s. 3

Ordenscall i en sekularisert verden

Gunnel Vallquist, s. 7

Vägledning

Kunstkritisk blick på aktuell film, s. 10

Lidelseskrusifiks som voldspornografi

Mange meninger, s. 14

Om Mel Gibsons «The Passion of the Christ»

Gunnel Vallquist om Padre Pio, s. 16

Guds tilltal i stilla natten

Sr. Sheryl Frances Chen ocso, s. 18

Harry Potter og kjærlighetens kalk

Helge Magnus Iversen, s. 21

St. Hallvard – storbyens vokter og samvittighet

«LA INGEN STEMPELE JØDENE...»

Antisemittismen er på fremmarsj i Europa og ellers i verden. Grunnene til dette foruroligende tegn i tiden, lar vi ligge. Så også spørsmålet om Mel Gibsons film, «The Passion of the Christ», som, når dette leses, har hatt premiere her hjemme, kan bidra til å gjenopplive gamle kristne fordommer mot jødene som «Jesus-mordere»; *det* streifes annetsteds i bladet. Her skal bare, i brokker og biter, minnes om hva Den katolske kirke har lært seg å lære om jødene – på bakgrunn av fortidens usalige feil.

«...pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet...» Den kristne trosbekjennelse sier intet om at jødene drepte Jesus. Og det er faktisk gammel katolsk lære at jødene *ikke* skal lastes for Jesu død. I *Catechismus Romanum* fra 1566, forfattet som et slags mottrekk mot Luthers lille katekisme., heter det: «For, slik apostelen vitner, 'hadde jødene kjent til det, da hadde de ikke korsfestet ham som er herlighetens Herre' (1 Kor 2,8). Vi derimot, påstår at vi kjenner Ham. Og når vi fornekter Ham ved våre gjerninger, er det vi som legger våre blodige bånd på Ham.»

Slik var læren, men her spriket nok liv og lære kraftig – lenge. I århundrer og helt frem til 1960-tallet ble jødene i langfredagsliturgien omtalt som «de troløse jøder», og man ba om at «dette forblindede folk... må erkjenne din sannhets lys, som er Kristus, og utrices av sitt mørke». Man unnlot under denne forbønnen, i motsetning til forbønnene for alle de andre deler av menneskeheten, å gjøre et knefall, for, som messebokens fornote forklarte, «ikke å minne om hvordan jødene drev spott med Jesus ved å falle på kne for ham». Under forbønnen for hedningene falt man på kne, men ikke under bønnen for det folk Gud selv hadde kalt sitt utvalgte folk.

Pogromer hendte gjerne rundt påsketider, forteller historien...

Den 28. oktober 1965 vedtok Det 2. Vatikankonsil – med 2221 mot 88 stemmer – dokumentet *Nostra Aetate*, erklæringen om kirkenes forhold til de ikke-kristne religioner. Her finner vi en lengre omtale av jødedommen. Ikke rart: Pave Johannes XXIII hadde straks han ble valgt til pave, satt et bedre forhold til jødene høyt opp på dagsordenen, og det som ble til *Nostra Aetate*, var i utgangspunktet ment å omhandle den katolske kirkes forhold til jødene alene, men perspektivet ble utvidet.

I avsnitt 4 i *Nostra Aetate* heter det: «Ansvaret for det som ble begått under hans lidelse, kan ikke tillegges de jøder som levet den gang, og heller ikke jødene i vår tid. La ingen (...) stemple jødene som forkastet av Gud eller forbannet, som om dette skulle fremgå av Den hellige skrift.» *Den katolske kirkes katekisme* fra 1992 siterer ovennevnte passasje fra *Nostra Aetate* og tilføyer: «Kirken, både ifølge troens læreemбеde og etter de helliges vitnesbyrd, har aldri glemt at 'synderne selv er opphav og redskap for alle de lidelser den guddommelige Frelser gjennomgikk' (jf. Hebr 12,3). Siden våre synder sårer Kristus selv (jf. Matt 25,45; Apg 9,4-5), nøler ikke Kirken med å legge det største ansvaret for Jesu pine ved de kristnes dør, et ansvar de bare så altfor ofte har lesset over på jødene alene.»

Det skal ikke stikkes under stol at ikke alle deler av Kirken eller alle dens enkeltmedlemmer har vært like flinke eller villige til å ta til seg konsilets og katekismens klare ord. Noen steder er gamle fordommer sterkere enn andre steder, og f.eks. i store deler av Øst-Europa har man først etter kommunismens fall for alvor fått tilgang til konsilets skrifter.

Men altså: «La ingen stemple jødene...»

UKJ

om å gå gjennom døden

AV FR. ALBERT RAULIN O.P. (1919-2203)

Dominikanerpater Albert Raulin, som døde i fjor høst, ble flere ganger oppfordret til å samle og utgi noen av sine prekener, men han vegret seg. Han overlot imidlertid noen utvalgte prekener til St. Olav «om bladet kunne ha bruk for dem?»; pateren var, som kjent, i flere perioder med i bladets redaksjon.

Vi har valgt å trykke prekenen han holdt i St. Dominikus kirke første påskedag 1990 – minst like aktuell nå som da.

Gamle pater Lutz, som virket i denne kirke fra den ble bygget og til sin død i 1955, passerte en dag Stortinget og ble tiltalt av en ung frelsessoldat. Soldaten spurte: «Broder, vil du bli frelst?»

Pater Lutz svarte med et noe ironisk motspørsmål: «Skal De gjøre det?»

Mange kunne i vår tid tenke seg å stille Jesus det samme spørsmål: «Frelse verden? Skal du gjøre det?»

Det er nemlig noe uhyre pretensiosøst i den kristne påstand at Jesus er hele verdens eneste og tilstrekkelige frelser.

Ett menneske kan umulig ha en slik vekt i forhold til hele slektens mange tusen år gamle his-

torie. Når vi tenker på vår planets plass i det astronomiske univers, har vi vanskelig for å tro at dens skjebne skulle være enestående. Langt vanskeligere er det å tro at ett enkelt menneske skulle kunne frelse hele slekten, selv om han heter Jesus og er fra Nasaret.

For hvem er Jesus? Et individ med alle de begrensninger dette fører med seg. Hans liv strekker seg mellom en fødselsdag og en dødsdag, en ubetydelig del av menneskeslektens nærvær på jorden. I tid er han sterkt, umåtelig sterkt begrenset. Det samme gjelder hans geografiske plassering. Hele hans liv utfolder seg på et territorium av latterlig liten størrelse, et bitte lite land. Hans dimensjoner er meget små, og de blir ikke større med tiden. Snarere tvert imot, for hans tid blir stadig fjernere fra vår egen og dermed relativt sett ubetydeligere.

Det motsatte skjer med den plass verden inntar i vår bevissthet. Opplysningene om svun-

...vi kan forstå at det er bruk for frelse. Men at denne frelse skulle bli avgjort for to tusen år siden av ett enkelt individ ... virker som stor naivitet.

ne tiders kulturer blir stadig større. Menneskeslektens historie blir stadig mer overveldende. Og vår utvikling går så fort nå til dags at det skal mikroteknikk til for å få plass til alle de data vi lagrer og tar vare på. Vi står overfor et spektrum av menneskelige frembringelser som tar pusten fra oss, og vi aner at vi bare er ved begynnelsen av vår undring.

Vi vet at denne utvikling er ambivalent. Vi er blitt grundig kurert for fremskrittstroens naivitet. Verden er full av giftige og onde krefter. Så vi kan forstå at det er bruk for frelse. Men at denne frelse skulle bli avgjort for to tusen år siden av ett enkelt individ, det virker på oss som en annen og like stor naivitet. Ære være de kristne, fordi de på et tidlig tidspunkt har innsett at verden trenger frelse. Men deres løsning er for barnslig til å kunne bli tatt alvorlig.

Derfor går også den kristne kirkes strategi ut på å markere Jesu enestående egenskaper. Fastetiden er spesielt myntet på det. Se bare på evangelietekstene de siste søndagene. Beretningen om den blindfødte markerer at Jesus er verdens lys, beretningen om oppvekkelsen av Lasarus at Jesus er oppstandelsen og livet, like mange eklatante mirakler som underbygger en del meget dristige påstander fra Jesus selv. Men er det nok at et menneske gjør mirakler for å tro at han – og han alene – er hele verdens frelser? Nepe. Religionshistorien vrimler av eksempler på mirakler, noen av dem meget imponerende.

Evangelistene må selv ha vært klar over at de ikke kom særlig langt med bare mirakler. Allerede det gamle testamentet ga eksempler på tegn som til punkt og prikke lignet Jesu egne tegn. De store profeter Elias og Esekiel nøyde seg ikke med å mette store menneskemengder med noen få brød – de kalte også tilbake til livet barn som de ga levende tilbake til deres mødre.

Derfor legger evangeliene minst like stor vekt på beretningene om Jesu lidelse og død, som de beskriver meget detaljert. Men akk! Jesu lidelse er ikke enestående. Og vi kan lett finne eksempler på mennesker som har lidt like meget som ham, ja, mer enn ham. Til syvende og sist har menneskeslekten ett eneste *universelt* anliggende: døden. Skal ett eneste menneske ved sin lagnad veie mer enn samtlige historiske krefter, med den følge at slektens kurs blir totalt forandret – ja, at verden blir frelst – så må han bevise det ved selv å gå gjennom døden og oppstå til

et nytt liv. Ikke bare, vel å merke, gå tilbake til det gamle livet som selv igjen fører til døden (Lasarus og de andre!). Nei, det må være et liv som aldri tar slutt, det liv som Paulus beskriver i sitt brev til romerne: «Oppstanden fra de døde, dør han ikke mer; døden har ikke noe herredømme over ham mer.»

Langt fra å være barnslig og latterlig er det kristne budskap det eneste seriøse. Om ett menneske skal frelse verden, så må det være en som gjennom døden går til det evige liv, et liv av en helt annen beskaffenheter enn vårt jordiske liv. Til gjengjeld er det nok med ett menneske som beseierer døden på denne måten. Verden er frelst. Selv om menneskeslekten skulle mangedobles gjennom tid og rom, vil den aldri bli mer omfattende enn døden som følger slekten lik en skygge, og vokser i omfang sammen med den. Én er nok, hvis han er den rette.

Det var ikke engang nødvendig at denne frelser skulle være Gud. At han var det, var like-som den overraskelse Gud hadde i bakhånd. Det var ikke nødvendig for menneskenes frelse at Gud ga sin sønn. Men uten seier over den universelle makt som døden har, var frelsen uoppnåelig. Påskens budskap er derfor ikke så meget: Jesus er Gud, en konklusjon den vantro Thomas er den første til å trekke, men som det tok tid for apostlene å assimilere. Påskens primære budskap er at døden er overvunnet, og det på den eneste måte som kan få oss til å tro at ett enkelt menneskes skjebne veier tyngre i historiens vektskåler enn slektens samtlige frembringelser.

Pater Lutz spurte frelsesarmésoldaten som tilbød ham frelse: «Skal De gjøre det?» Kaifas spurte Jesus tilsvarende: «Du sier at du er Messias, Guds sønn. Påstår du at du kan frelse ditt folk?» Og Jesus svarte: «Det er dine ord, men jeg kan føye til at i fremtiden skal dere få se Menneskesønnen sitte ved Allmaktens høyre hånd og komme i himmelens skyer.»

Skal *du* gjøre det, spør vi Jesus, og påskefestens liturgi svarer: Det er presist det jeg har gjort og fremdeles gjør og kommer til å gjøre i evighet.

Påskens budskap er derfor ikke så meget: Jesus er Gud... Påskens primære budskap er at døden er overvunnet...

ordenskall i en sekularisert verden

OM «JESU SMÅ SØSTRE»

AV LILLE SR. ELISABETH

Det er en glede å få presentere vårt kall og vår spiritualitet under temaet «En ny type ordenskall i en sekularisert verden». Først vil jeg plassere klosterlivet i kirken generelt, dernest fortelle om hvem som inspirerte vår egen spiritualitet, og hvordan vi lever vårt kall i vår verden.

Klosterlivet er en karisme, en nådegave for Kirken. Det vil si at det er en levemåte, inspirert av den Hellige Ånd, for at evangeliet – stadig – skal levendegjøres i Kirken. Fra begynnelsen av klosterlivet i det fjerde århundre, og hver gang noe nytt oppstod, ble det en radikal bekreftelse på evangeliet. Tenk for eksempel på Benedikt,

Frans av Assisi, Dominikus, Ignatius og så videre.... Alle ga i sin tid en levende fremstilling av evangeliet.

Allerede på 300-tallet hadde de såkalte «ørkenfedrene» en trang til å vitne om troen på en radikal måte. Som en følge av dette, fikk kvinner nye muligheter til å

utvide sin kunnskapsmessige og åndelige horisont.

Man kan si at klosterlivet, opprinnelig, var en slags protest mot samfunnet og datidens kristenliv.

Som et legeme har mange lemmer med mange forskjellige funksjoner, finnes det i kirken forskjellige ordenssamfunn med ulike nådegaver. *Alle har sin egen måte å vitne om evangeliet på.* Vi småsøstre føler oss som nære slektninger av våre kontemplative medsøstre. Vitnesbyrdet er det samme: Å leve et liv inderlig forenet med Kristus. Men for oss betyr foreningen med Kristus at vi lever et vanlig liv, midt i samfunnet, med dets arbeid, gleder og sorger.

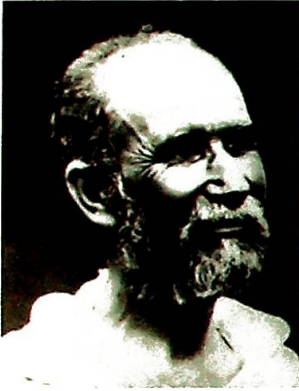
Ordenens opprinnelse

Den som startet det hele, var franskmannen Charles de Foucauld eller *Bror Charles*, som han likte å bli kalt. Han ble født i 1858 i en velstående familie. Han mistet sine foreldre da han ennå var barn, og hele hans oppvekst var preget av dette savnet. Hans liv utviklet seg som en

Lille søster Elisabeth er født i Frankrike, kom til Norge første gang i 1960; har bodd og arbeidet 18 år i Hammerfest, tilhører nå Jesu Små Søstres kommunitet i Oslo. Artikkelen er opprinnelig et foredrag skrevet på oppdrag av nettverket «Også vi er Kirken» til et seminar om «Kvinner i kirken»; foredraget er også holdt i dominikanernes Katolsk Forum.

stadig søken etter mening og en enda dypere søken etter Gud.

Han omtaler seg selv som en ateist som snudde Gud ryggen. Et urolig menneske underveis... Han var offiserutdannet, og, som den hellige Augustin før ham, levde han et overflattisk fornøylesliv. «I

Bror Charles 1885 - 1916

tolv år levde jeg uten å benekte noe og uten å tro på noe,» sier han selv et sted. «Jeg var uten håp om å finne sannheten, uten tro på Gud en gang. Jeg fant intet tilfredsstillende bevis for hans eksistens.»

I 1884 reiste den 26-årige Charles til Marokko på en betydningsfull oppdagelsesferd. Han ble hedret og anerkjent for sine reisebeskrivelser og geografiske opptegetninger, men selv lengtet han fortsatt etter noe annet og dypere.

I Marokko kom han i kontakt med dypt troende jødiske og muslimske miljøer og ble full av respekt for dem som praktiserte sin tro. Han ble rokket i sin skeptisisme og skrev bl.a.: «Islam har gitt meg en rystelse... synet av denne troen, disse menn og kvinner som lever i Guds stadige nærhet, har fått meg til å skimte noe større og sannere enn det den moderne verden er opptatt av.»

Tilbake i Paris stiller han seg igjen spørsmålet om troen. Han leser de gamle filosofer og besøker kirkene. Han ber igjen og igjen: «Gud, hvis du er til, så la meg bli kjent med deg.»

28 år gammel – i 1886 – møter Charles en prest som gir han innføring i den kristne tros grunnleggende innhold, og som ønsker at han skal bli rotfestet i evangeliet. Han sender Charles til det hellige land, og det er her Charles intuitivt kommer til forståelse av *Jesu person og hans liv i Nasaret*: det ubeskyttede liv blant vanlige folk, det enkle daglige arbeid i stadig søken etter Faderens vilje.

Julen 1888 skriver han: «Gud, Skaperen, kommer selv for å leve på jorden – Gud arbeider i Nasaret. I denne tømmermannssønnen er det Gud som handler!»

Hele Charles' liv ble forandret i dette «Gud

med oss!, Emmanuel!»! Her begynte Charles' livsverk. Han hadde funnet sitt livs røde tråd: *å følge Jesus fra Nasaret.*

Livet i Nasaret: enkelt og omfavnende

Til en venn skrev han: «Kjærlighet til Gud og kjærlighet til mennesker, det er hele mitt liv.»

Hans søken etter Gud drev ham til et trapistkloster i Frankrike og så til Syria, men han lengtet etter et liv han hadde hatt glimt av i Nasaret. Etter syv år forlot han klosterlivet og reiste tilbake til det hellige land. Der fikk han et beskjedent arbeid hos Sankta Klarasøstrene i Nasaret. Priorinnen der insisterte på å få ham til å studere til prest. Til sist sier han omsider ja til det, med tanke på å reise til Nord-Afrika hvor det ikke fantes prester. Han slår seg ned i Algerie, blant nomader i Sahara. Der levde han som eremitt i bønn og i nær kontakt med befolkningen. Han viste stor respekt for nomadenes kultur og ville formidle evangeliet gjennom vennlighet og gjestfrihet. Han ønsket seg ledsagere og skrev ned de tankene han hadde om små fellesskap som kunne etterligne det liv Jesus hadde levd i Nasaret i 30 år. Han skrev også ordensregler, men døde alene i 1916, 58 år gammel.

Bror Charles' spennende liv kan man lese om i bøker på flere språk.

Europa på den tiden var preget av følgene av første verdenskrig: sammenbrudd, interne splittelser i og mellom landene, voksende sosial nød, industrialisering og en stadig mer rotfestet negativ sosialisme. Dette dannet bakteppet for en liten gruppe prestestudenter som hadde oppdaget Charles de Foucaulds skrifter, og som 17 år etter hans død bestemte seg for å følge hans eksempel: I 1933 ble det første fellesskap av Jesu Små Brødre stiftet.

I 1939 fulgte en fransk lærer – Magdeleine Hutin – den samme intuisjon. Hun hadde lest bror Charles' biografi med stor lidenskap og brennende interesse. «Han setter evangeliet ut i livet: radikal fattigdom, det skjulte liv midt blant menneskene – en surdeig – *kjærligheten i all sin fylde*,» skrev hun i 1924.

Magdeleine hadde opplevd krig, sykdom, familietragedier og det som syntes som uovervinnelig motstand, men hun hadde en urokkelige tro på at Gud er trofast Og hun kunne si, som Paulus i Damaskus: «Han tok min hånd,

og jeg fulgte ham blindt!» I 1939 ble hun – endelig – novise hos De hvite søstre, et ordenssamfunn viet til arbeid i Nord-Afrika. Der brukte hun alle ledige stunder til å omredigere Charles de Foucaulds ordensregler ettersom hun mente at de kunne være litt for strenge!

I 1942 spurte hun de første Små Søstre:

«Er derer klar over hva dette kallet betyr for oss: Å leve som kontemplativ i menneskemengden, og være som en surdeig i brødet? Jeg sier til enhver av dere: Du har ett eneste forbilde – Jesus. Søk ikke noe annet. Som ham, da han levde på jorden, skal du gi deg selv helt og fullt, til alle: araber blant arabere, nomade blant nomader, arbeider blant arbeidere... men, fremfor alt, *menneske blant menneskene*.

Tro ikke at du må beskytte ditt liv med Gud mot farer utenfra. Fjern deg derfor ikke fra menneskenes verden.

Jeg våger til og med å si: Fremfor å være en av Jesu Små Søstre, skal du først og fremst være menneske og kristen, med alt det disse ord innebærer av styrke og skjønnhet. Du skal være menneske for bedre å kunne ære Faderen i hans skapning og for å være et vitnesbyrd om Vår

Herre Jesu menneskelighet. Jo mere du helt og fullt er menneske, jo mere kan du helt og fullt være en av Jesu Små Søstre. For det er bare på denne måten ditt kall kan utvikle seg på et solid, balansert og sunt grunnlag.

Når jeg sier dette med så stor trygghet, er det fordi dette kall er i full overensstemmelse med evangeliet. Det er i full

overensstemmelse med *Inkarnasjonens mysterium.*»

Kontemplativ midt i menneskemengden

Fra starten av har vårt kall lært oss å utvide våre hjerter til å omfatte hele verden uten å utelukke ett eneste menneske – folk – miljø – eller rase fra vår kjærlighet. Vi har særlig slått oss ned blant folk som ikke har så mye å si i samfunnet,

blant dem som føler seg avmechtige, blant de såkalte marginale eller uintegreerte grupper. Overalt finnes det mennesker som føler seg uverdige eller uinteressante.

Vårt kall har ført oss til nomadefolket i Sahara og til vanskelig tilgjengelige minoriteter, som blir glemt eller sett ned på. Det har bragt oss til mange miljøer: fabrikker, landbruk, håndverk, til fengsler som frivillige fanger, blant sigøynere, prostituerte, narkomane. Det har også ført oss til miljøer preget av ateisme, materialisme og annen åndelig nød.

I enkeltsituasjoner, etter oppriktig søken i bønn og fellesskap, vil vi

ikke nøle med å engasjere oss og solidarisere oss med dem som på grunn av sin rase, sosial bakgrunn eller tro blir undertrykket. Sammen med dem vil vi strebe etter å oppnå rettferdighet.

Det er opp til oss – der hvor vi er – *å være med*, på vår måte, enten det er på arbeidsplassen, i nærmiljøet eller i kirken. Overalt er hovedoppgaven den samme: *bønn, vennskap og det daglige engasjement.*

Mange av oss erfarer hvor beriket vi blir i kontakt med dem som vår verden kaller tapere. Ja, vi kan til og med si at noen har – radikalt og profetisk – utfordret oss. Vi er alle sammen profeter for hverandre!

Ett av våre ønsker er å leve slik at mennesker skal oppdage hva de selv er kalt til å være: Guds barn, verdifulle i Hans øyne, uansett status og posisjon. Altså er vårt liv kontemplativt – midt i menneskemengden.

Charles de Foucauld fikk, inspirert av evangeliet, den oppgave i Kirken å vise hvordan Nasarets spiritualitet kan leves i alle livssituasjoner: i ekteskap som i sølibat, i ordensliv som i familie, som prest eller legmann, i et fellesskap eller alene. Denne spiritualiteten uttrykker seg på et språk som taler om *å være til stede for Gud og mennesker*, og dele livet med hverander i vennskap og solidaritet. Det handler, med andre ord, om en *relasjonspiritualitet*. Jesus sier jo til oss alle: «*En er deres Far, og dere er alle brødre og søstre.*»

I møtet med mennesker og folkeslag der evangeliet ikke er blitt forkynt, skal vi ikke glemme at den Hellige Ånd *allerede* virker blant

Svært ofte er det dem vi møter på vår vei som får oss til å oppdage evangeliets verdier.

Lille sr. Magdeleine - hun døde i 1989, 91 år gammel.

dem. Svært ofte er det dem vi møter på vår vei som får oss til å oppdage evangeliets verdier.

Vår misjon er å strebe etter å leve vennskaps apostolat: Bror Charles sa det slik: «Det gode vi gjør, måles ikke etter hva vi sier eller gjør, men etter det vi er.»

En følge av vårt kall er at vi ikke går inn i organisert eller institusjonalisert arbeid. Vi Små Søstre overtar ikke ansvar som ledere eller overordnede. Derimot vil det, av og til, på vennskapsnivå oppstå situasjoner der vi kan dele med andre av det vi selv har lært i det daglige liv eller i trosspørsmål. Vi ønsker å samarbeide med dem som er engasjert i den lokale kirke, og leve vårt kall og vår karisma innen menigheten, i alles tjeneste.

Eukaristien i sentrum

Vi må alltid huske på at Jesu nærvær i eukaristien er uadskillelig fra hans nærvær i sine brødre og søstre – særlig de minste av dem. Denne intuisjon vendte opp ned på Bror Charles' liv, og på samme måte setter den dype spor i vårt liv. Dersom eukaristien er sentrum i vårt liv, vil det føre oss inn i en stadig videre og mer konkret tjeneste for andre. Den tiden vi tilbringer med Jesus, næværende i eukaristien, er for oss ett av kjærlighetens krav, en privilegert tid der vi får mulighet til å utdype vår nærhet til Ham. Der kan vi få styrke til å leve vårt eget liv i Kristi ånd. Der kan vi bære frem for Gud livet til alle dem som omgir oss. Der kan vi forenes med alle dem som har gått forut for oss

Andre punkter som er viktige i vår ordensregel, er:

- barnesinnets ånd
- enhet og universalitet
- økumenikk
- og kjærlighet til kirken.

Barnesinnets ånd kan nok virke forstyrrende på den menneskelige forståelse og logikk, men det ekte barnesinnet er frukten av troens modenhet og har ikke noe med naivitet å gjøre: det er å overgi seg til Gud med barnets glade tilitt.

Enhet og universalitet innebærer at den søsterlige og broderlige universelle kjærlighet alltid må settes i fokus. Den vil rage over alle regler og stadig vokse og bli mer fintfølede.

Vi vil også være økumeniske i dagliglivets mellommenneskelige relasjoner, blant naboer, arbeidskamerater og venner. I ethvert menneske, uansett overbevisning, vil vi gjenkjenne det gode og skimte lysstrålen av sannhet som kommer fra Gud. Vi forsøker å frigjøre oss fra fordommer av alle slag.

Uansett om de har sine røtter i klasse, nasjon eller rase, er de alle i uoverensstemmelse med evangeliet.

Kjærlighet til Kirken

Lille søster Magdeleine fikk selv kjenne på kroppen på hva det vil si å lide for Kirken. For

60 år siden, da hun startet vår orden, var vår måte å leve et ordenscall på ukjent og fremmed for mange, men overbevisningen om småsøstrenes kall gjorde at hun klarte å holde stand mot den motstanden hun møtte. Hun klarte å bære den på grunn av sin sterke og dype kjærlighet til Kirken. Hele sitt liv var hun i stadig dialog med Kirkens representanter, og hun fikk stor oppmuntring fra pavelige hold. Hun sa mange ganger til oss: «Glem ikke alle de håpets tegn som stadig bygger opp Kirken. Husk at Jesus er det umuliges Herre!» Den flamme som Det 2. Vatikankonsil tente og ga videre til hele kirken, gledet henne stort!

Vi småsøstre har, som alle andre, våre idealer... De er en oppmuntring og utfordring i hverdagen. De viser vei ... og vi er underveis! Vårt kall er, for å understreke det nok en gang, *å være der menneskene er*, enten de lever i det vi kaller en sekularisert verden eller ikke!

Pater Voillaume, grunnleggeren av Jesu Små Brødre – han døde i fjor, 97 år gammel – sier at vår klausur er vårt hjerte, og verden er stedet vi skal være. Der er vi kontemplative for å *kontemplere*, det betyr at vi skal *se og betrakte bortenfor det ytre*, se virkeligheten med Guds øyne, det vil si med øyne fulle av inderlig barmhjertighet.

Å leve slik er ikke noe som er reservert for spesielt utvalgte mennesker, men kan gjelde alle som finner inspirasjon av det liv Jesus levde i Nasaret.

...å kontemplere, er å se virkeligheten med Guds øyne, ...med øyne fulle av inderlig barmhjertighet.

vägledning

AV GUNNEL VALLQUIST

«Vägledare står att finna på olika håll i Kyrkan, de känns igen på sin fromhet och sitt sunda förstånd,» påpeker Gunnel Vallquist i denne artikkelen, opprinnelig skrevet på oppfordring fra det svenske økumeniske tidsskriftet for spiritualitet, «Pilgrim», til et nummer med tema «veiledning». Man ønsket at Gunnel Vallquist skulle si noe om sin egen erfaring med veiledning.

«Herre, visa mig din väg och gör mig villig att vandra den.» – Här är en vandrare, han har valt sitt mål, men vilken väg skall han välja? Han är oviss, och kanske är det också mörkt. Han måste be: «Herre, visa mig din väg.» Nu behöver han en vägvisare.

I den kristna kyrkan har detta medvetande från första början varit starkt. Själva begreppet andlig vägledning kommer från ökenfäderna – och –mödrarna; till dem vallfärdade folk från när och fjärran för att få «ett ord» med på vägen. Dessa «ord» samlades och översattes; vi kan läsa dem på vårt eget språk.

Det är hos dessa fäder vi finner de alltjämt bärande grundreglerna för det andliga livet och helgelsen: en stark tonvikt på ödmjukhet och självförklömmelse, tålmod och barmhärtighet. Öknens vishetslärare förkun-

nar att den andliga utvecklingsprocessen aldrig behöver, aldrig får avstanna, inte här på jorden och inte heller i evigheten, där saligheten består i en upptäcktsfärd «från härlighet till härlighet» i ljuset från Guds ansikte. Allt detta får vi än i dag ta till oss, fördjupa oss i och renas av.

Det har ofta sagts av människor som själva varit eller blivit andliga ledare, att det är svært att finna en sådan «i vår tid» – som då alltid är sämre än den förflutna. Teresa av Avila klagade över det på femtonhundratalet, en ökenfader suckade, med den misantropi som inte sällan karakteriserat kristna tänkare, att det på hans tid – femhundratalet – i hela världen bara fanns tre andliga mästare värda namnet: en i Rom, en i Korinth och en i Jerusalemstrakten...

Så illa är det väl inte i dag, trots alla kyrkliga krisfenomen vi opplever. Kyrkan är på vandring, liksom var och en av oss. Ofta har hon

Vägledare står att finna på olika håll i Kyrkan, de känns igen på sin fromhet och sitt sunda förstånd.

Gunnel Vallquist er forfatter, professor og en av banebryterne for fri katolsk journalistikk i Norden; fast medarbeider i St. Olav, medlem av Svenska Akademien og æresdoktor i teologi.

ST. OLAV HEFTE 4/5, 2004

förkastat och misskänt de läromästare Försynen givit henne och som hon senare erkänt, tagit till sig och bevarat åt oss. Vägledare står att finna på olika håll i Kyrkan, de känns igen på sin fromhet och sitt sunda förstånd.

Har man ingen tillgänglig personlig vägledare finns alltid de goda böckerna, där vi kan möta de stora andliga lärare som upplyst och hjälpt många generationer sökande. På sådana böcker råder numera ingen brist i vårt land.

Men vägledaren framför alla, den enda riktigt nödvändiga, är Guds ord, och då främst Nya Testamentet och Psaltaren. Där är allt sagt, det gäller bara att öppna sig, bli stilla och ta emot. Mottagligheten kan vara dålig, och då vill det till tålmod och envishet – förr eller senare öppnas en dörr, och fler kommer att öppnas om man inte ger upp.

Själv har jag alltifrån unga år fått ösa ur den klassiska katolska traditionen, särskilt sådan den finns representerad i de stora ordnarna, främst hos dominikanerna, benediktinerna, jesuiterna och karmeliterna. Både genom personlig kontakt och, lika mycket, genom böcker.

Att få ta emot är en stor nåd. Det är också något man måste öva sig i. Vi har ofta svårt att lyssna, eftersom vi bara delvis lever i nuet. Vår uppmärksamhet dröjer kvar i det omedelbart förflutna och sträcker sig redan mot det kommande. Varje möte med en rådgivare, varje andlig läsning borde ske efter förberedelse i stillhet och följas av begrundan. Det är gott att lyssna till en rådgivare, men när man sedan går vidare och när man handlar, sker det på eget ansvar, och därför är det viktigt att också lyssna till den inre rösten, till samvetet, som alltid är den sista och avgörande instansen.

Detta med samvetet hörde till det viktigaste jag fick lära mig som ung katolik i dominikanernas tradition. Men också att samvetet måste vara skolat, fostrat och övat – vilket aldrig får betyda indoktrinerat – för att bli ett pålitligt instrument. Att alla dygder måste beledsagas av kloketens dygd, *prudentia*; den förutan urartar t.ex. mod till dumdristighet, styrka till brutalitet, saktmod till eftergivenhet. – Och så vidare, över hela dygdeskalan.

Dominikanernas devis är *veritas*, kärlek till sanningen, förenad med en teologisk öppenhet och oförvägenhet som bottnar i förtröstan på den helige Ande och som har givit orden dess

stora tänkare. (Att det också finns en riktning inom orden, som i renlärighetens namn fostrar rigiditet, upptäckte jag snart, men på behörigt avstånd.) Helt avgörande för min teologiska och andliga kyrkosyn blev Yves Congars böcker och hans personliga exempel.

Som en särskild nåd räknar jag mitt möte som ny katolik med en norsk-irländsk dominikansyster i Oslo. Hon blev min moderliga och med åren systerliga vän på min växlingsrika och inte sällan ojämna väg i över femtio år. En osviklig och kärleksfull ledsagare var hon, med sin klar-syn, sin oföränderliga förståelse och sin stillsamma men bestämda vägledning, kryddad med – keltisk – humor.

I dominikanernas kyrkor och kloster kom jag också i den klassiska liturgins, latinets och den gregorianska sångens, skola. Den bjuder på outtömliga rikedomar och öppnar för de djupa mysterierna. Kärleken till liturgin, jämte (den nyligen beatificerade) abboten Marmions böcker om Kristus, beredde mig för nästa etapp på min andliga väg: den benediktinska miljön. I många år fick jag praktiskt taget dagligen delta i mässa och tidegård i den stora traditionen. Den trängde djupt ned också i det undermedvetna, som ett tilltal från själva källan. Det kom en period, under de år på femtioalet när de bästa teologerna levde under hot och arbetarprästerna förbjöds; då tyckte jag att liturgin var den officiella kyrkans enda goda tilltal.

Kontakten med benediktinerna ledde mig vidare från den medeltida andliga världen tillbaka till den odelade kyrkans tid, det första årtusendet, innan de stora schismerna slitit sönder Kristi kropp. I den franska miljö där jag befann mig pågick ett intensivt förnyelsearbete, där Bibeln och kyrkofäderna så att säga upptäcktes på nytt. Den moderna exegetiken släpptes fri i kyrkan, och kyrkofäderna utgavs i nya översättningar. De båda jesuiterna de Lubac och Daniélou spelade en ledande roll i denna verksamhet. Daniélou var dessutom en gudabenådad inspiratör för mängder av studenter, som genom honom fick del inte bara av kunskap om

samvetet måste vara skolat, fostrat och övat – vilket aldrig får betyda indoktrinerat – för att bli ett pålitligt instrument.

kyrkofäderna, särskilt de grekiska, utan också av deras spiritualitet och mystik, i de reträtter och studiecirkel som han ledde. Hans vidsynhet, klokhet och klarsyn var mig till ovärderlig hjälp vid flera vägval.

Ett par viktiga riktlinjer hade jag redan i Uppsala fått från en annan jesuit, Josef Gerlach. Han framhöll med eftertryck hur nödvändigt det är att lära sig skilja mellan absolut och relativt i tro och fromhet, och inskräpte skyldigheten att låta den religiösa kunskapen alltid hålla jämna steg med den yrkesmässiga utbildningen. Det blev två huvudregler för mitt liv.

Karmeliterna har jag inte frekventerat i samma utsträckning som de tre redan omtalade ordnarna. Men under en och annan reträtt och i personliga samtal har jag alltid känt utstrålningen av ett inre liv centrerat i djup tystnad och erfarit dragningen till just detta. Sådana kontakter väcker en längtan som kanske aldrig blir uppfylld men ger en glimt av målet och hjälper en på väg. Och «den lilla Thérèse» av Jesusbarnet, finns det någon «själavän» som är bättre att hålla i handen när det blir riktigt mörkt?

Den teologiska förnyelsen i Frankrike, med återupptäckten av kyrkofäderna, ledde också till kontakt med den östkyrkliga traditionen. Denna kontakt har under åren breddats och fördjupats, och särskilt den byzantinska liturgin, som praktiskt taget rymmer Kyrkans hela teologi och mystik, har för mig blivit en välsig-

nad andlig källa sedan den klassiska latinska liturgin försvann utom räckhåll. Den ryska traditionens andliga vägledare har jag fått lyckan att möta inte

bara i böckerna utan också i levande livet. I östkyrkan har jag funnit en starkare betoning av Treenigheten och den helige Ande, en underbar skapelseteologi där till och med djuren har sin plats, och framför allt det bländande, oerhörda påskjublet, ljuset från uppståndelsen som

genomstrålar varje liturgi: «Vi har sett det sanna ljuset, vi har druckit ur den eviga källan.»

Beskrivningen av min andliga väg vore alldeles ofullständig om jag utelämnade avgörande impulser som jag mottagit från Svenska kyrkan. Mycken inspiration och många vänner har jag fått där, men här skall jag bara nämna två: «Farbror» Carl Persson i Frustuna, som hjälpte en orolig tonåring att tro på Guds kärlek, och Olov Hartman, som under långa år av vänskap och samarbete förmedlade det bästa av sin lutherska fromhet (som var mycket mariansk). Han blev också den som mer än någon annan kom mig att uppleva den kyrkliga splittringens tragedi. Den tog på något sätt gestalt i vår vänskap, som blev en konstant och smärtsam påminnelse om kyrkornas synd mot Kristi bön «att de alla må vara ett, så att världen kan tro». «Du och jag har visst blivit placerade på ömse sidor om ett brottställe på Kristi kropp,» sade han en gång.

Jag inledde min personliga vägbeskrivning med att säga att jag fått nåden att leva i den klassiska katolska traditionen. Det gäller självklart i första hand den romersk-katolska; det är min familj, som jag är lycklig att få tillhöra. Men ordet katolsk använder jag helst i dess egentliga betydelse: det avser den allmänliga, katolska, ortodoxa och evangeliska Kyrka, som omfattar alla som vill följa Jesus Kristus och bekänner apostlarnas tro. Den kristna gemenskapen rymmer många traditioner; med dem får man umgås i stor frihet och ta del av deras rikedomar. Gränskontroller och byggande av murar inom gemenskapen är inte katolskt.

Under den långa väg jag kortfattat beskrivit tror jag mig aldrig ha hamnat utanför denna katolska tradition. När jag nu blickar tillbaka på min utveckling ser jag heller inga avbrott, eller att jag skulle ha övergivit det ena för det andra. Vid en ny upptäckt kan man tillfälligt drabbas av enögdhet, men förr eller senare återställs perspektivet och man får leva i en berikad helhet. Alltsammans framstår som en kontinuitet, ett organiskt sammanhang. Och facit är en gränslös tacksamhet.

...facit är en gränslös tacksamhet.

lidelseskrusifiket som voldspornografi

EN KUNSTFAGLIG KRITIKK AV «THE PASSION OF THE CHRIST»

AV GRETE REFSUM

På bakgrunn av den omtale og de bilder som i den senere tid har vært gjengitt i norske aviser fra filmen «The Passion of the Christ», retter denne artikkelen en kunstfaglig kritikk av regissørens kunstneriske valg i forhold til filmens utsnitt av evangeliefortellingen, Kristusskikkelsen, korsets form og hvordan korset bæres.

«The Passion of the Christ»

Den 57-årige amerikanske skuespilleren Mel Gibson har med 175 millioner kroner til disposisjon laget filmen *The Passion of the Christ*, som fra 25. februar i år har vært vist offentlig i USA. Filmen handler om Jesu siste 12 timer, ofte kalt pasjonshistorien eller bare langfredag. Gibson er katolikk, han tilhører en tradisjonalistisk fundamentalistisk avskalling fra den romersk-katolske kirke, og hans intensjon skal etter eget utsagn

ha vært å gjøre filmen så realistisk og historisk korrekt som mulig (Reuter 26.02: 1). Den katolske kirke har fra offisielt hold applaudert filmen, det samme gjelder mange kirkeledere fra protestantiske kirkesamfunn. Mottagelsen fra

kirkelig side har langt på vei overflødiggjort kommersiell reklame. Mennesker som sjelden eller aldri går på kino – og særlig ikke for å se voldsfilm – har allerede bestilt billetter (Aftenposten 26.2). I motsetning til hva som var forventet, har *The Passion of the Christ* allerede blitt en suksess hva seertall angår: 4000 filmkopier er i omløp bare i USA, og 18 kommer til Norge med premiere 26. mars (Aftenposten 20.2).

Men reaksjonene på filmen har også vært negative. Det er to hovedankepunkter: filmens utsnitt av evangeliene med ensidig fokus på vold og den påståtte historisiteten i fremstillingen. Ut fra egen forskning og kunstnerisk erfaring med å formgi kors og krusifiks, tar kritikken i denne artikkelen utgangspunkt i kunstfaget, i det å lage kunst.

Kunstnerisk frihet kontra kritisk offentlighet
Enhver kunstner står fritt til å mene hva hun eller han vil om sitt eget kunstverk. Men når et kunstverk vises offentlig, blir kunstnerens syns-

Grete Refsum er billedkunstner og førsteamanuensis ved Kunsthøgskolen i Oslo, Avdeling kunstfag. Refsum har doktorgrad fra Arkitektshøgskolen i Oslo fra 2000 og arbeider i sitt kunstnerskap med visuell teologi.

ST. OLAV HEFTE 4/5, 2004

måter mindre viktig enn den fortolkning verket gis av andre. Når Gibson uttaler at *The Passion of the Christ* handler om tro, håp, kjærlighet og tilgivelse (Aftenposten 25.2), er han i sin fulle rett til å mene dette. Kritikrens oppgave er ikke desto mindre å vurdere hvorvidt hans valg av kunstneriske virkemidler er egnet til å fremme den kunstneriske intensjon han har formulert, og hvorvidt han har lykket i å realisere sitt prosjekt.

Helt siden Tridentinerkonsilet på midten av 1500-tallet har Den katolske kirke ønsket en sannferdig kunst i forhold til sin samtids idealer og viten. I tradisjon med dette idealet, har Gibson ønsket å lage en mest mulig korrekt historisk fremstilling av sitt tema. Men kunstverk vurderes etter resultat, ikke etter kunstnerens intensjon. Når historikere har rettet kritikk mot *The Passion of the Christ*, har Gibson avfeiet kritikken ved å henvise til sin personlige tro, og til at han har vært inspirert og ledet av den Hellige Ånd (Aftenposten 20.2). En slik argumentasjon legitimerer ikke kunstverk, verken i kirkelig eller verdslig sammenheng. At store brukergrupper liker et kunstnerisk uttrykk, er heller ikke ensbetydende med kunstnerisk kvalitet. Kunstfaget har som alle andre fag, retningslinjer for kvalitet, godt og dårlig, hva enn personer som står utenfor faget måtte mene.

Lidelseskusifikset

Som billedkunstnerisk uttrykk er *The Passion of the Christ* en korsfestelsesfremstilling, i tradisjonen

pasjonsspill som strekker seg over tid. Når en korsfestelsesfremstilling stivnes i ett eller helst tredimensjonalt bilde, kalles det et krusifiks. I vår tid der billedkunstfeltet preges av foto og levende bilder i ulike medier, kan man med en viss rett karakterisere *The Passion of the Christ* som et krusifiks. Ikonografisk skjelles det prinsipielt mellom

Men når man studerer korset og krusifikset som symbol, er det langt fra torturinstrumentet som er sentralt, tvert imot er det oppstandelsen som er poenget.

to hovedtyper krusifikser: de som fremstiller den seirende, og de som viser den lidende Kristus. Begge typer symboliserer likevel det samme, selv om billedfremstillingen aksentue-

rer helt ulike aspekter i evangeliens beretning: Jesu seier over døden, som betyr frelse for menneskene.

Krusifikset er et relativt sent symbol i kristendommens historie. I Oldkirken, da folk ennå hadde en anelse om hva korsfestelse innebar rent fysisk, var det utenkelig å bruke visualisering av Jesu korsdød som symbol, enn si reklame, for kristentroens innhold – det «solgte» simpelthen ikke. Da korsfestelsesbilder fra 400-tallet gradvis kom inn i kristen ikonografi, var dette som en del av fortellingen om Jesu liv. Det tok flere hundreår etter at Konstantin den store på 300-tallet hadde avskaffet korsfestelse som henrettelsesmetode, til den døde Kristus på korset ble et billeduttrykk som symboliserte kristen tro. Først i høymiddelalderen – i den kriserammede perioden på 13- og 1400-tallet i Europa, parallelt til samtidens ønske om nærhet og identifikasjon med det lidende mennesket Jesus – oppsto de såkalte pinselskrusifiksene, der tortur og smerte er forngitt og utpenslet. Billedkunstnerisk kan dagens *The Passion of the Christ* leses i en slik kontekst, som et nåtidig lidelses- eller pinselskrusifiks.

Valg av kunstnerisk motiv

Når kunstnere begynner å arbeide med kristen tematikk, er langfredag et tema mange tiltrekkes av. Her er livets påkjenninger fortettet i all sin gru: svik, ensomhet, angst, mental smerte, skjebnesvangre personlige valg, fysisk smerte, fornedrelse, hån og den dødbringende torturen som ender i ropet ingen riktig kan forklare betydningen av: «Min far, min far hvorfor har du forlatt meg?» (Mt 27.46 og Mk 15.34). Men når man studerer korset og krusifikset som symbol, er det langt fra torturinstrumentet som er sentralt, tvert imot er det oppstandelsen som er poenget. I krusifikset er symbolbetydningen motsatt av det den visuelle fremstillingen viser. Dette betyr at et mer konseptuelt billeduttrykk enn kors og krusifiks skal man lete lenge etter! Og denne antagonismen topper seg i lidelseskusifikset der det som kommuniseres visuelt, er diametralt motsatt av objektets symbolske innhold. Kirken har aldri oppmuntret til voldsforherligelse, og i den kirkelige ikonografiske tradisjonen er pinselskrusifiksene fra 1400-tallet for en raritet å regne. Pasjonshistoriens bestialitet langfredag fremstår både i evangelietekstene og liturgisk i en kontekst der mørke og vold kontrasterer lyset og gleden.

Når Gibson i *The Passion of the Christ* har valgt å ta for seg pasjonshistorien alene, harmonerer dette dårlig med Den katolske kirkes alminnelige holdning og anbefaling i forhold til Jesu lidelseshistorie. Korsveien er en paralitur-gisk bønneform som særlig bes langfredag formiddag. Deltagerne følger symbolsk Jesu lidelse og død gjennom 14 stasjoner frem til gravleggingen av den korsfestede. I vår tid er det anbefalt å ta med en 15. stasjon som viser til oppstandelsen for å markere konteksten lidelsen inngår i.

For praktiserende kristne som er fortrolige med hele Jesus-Kristus-begivenheten og krusifikset som symbol, kan Gibsons utsnitt av evangeliens beretning oppleves som en storslått tolkning av langfredag. I forhold til denne seergruppen, som gleder seg til påskevigilien natt til første påskedag, blir det mulig å forsvare Gibsons utsnitt som forenlig med intensjonen om å lage en film om tro, håp og kjærlighet. Hvorvidt *The Passion of the Christ* formidler det samme budskapet til andre seergrupper – unge, kirkefremmede og ikke-kristne – er et åpent spørsmål.

Korsfestelsen

Korsfestelsen av jøden Jesus fra Nazareth er nedfelt hos den romerske historikeren Josephus og regnes av de fleste som en historisk realitet. Til tross for omfattende forskning, ikke minst i forbindelse med undersøkelsen av likkledet i Torino, er den historiske Jesus tapt: Ingen vet hvordan Jesus så ut, eller hvordan han ble korsfestet. Mye vites allikevel. Da BBC i 2000 skulle lage filmen *Son of God*, ble hodeskaller fra Palestina i 1. århundre brukt til rekonstruksjon av portretter, ved hjelp av datamaskin. Resultatet ble et bredkinnert ansikt med flat nese og store lepper (Aftenposten 28.03.01). Mye tyder på at mange jøder var av koptisk herkomst (les afrikansk) og dermed mørke i huden. Det er dermed mer sannsynlig at Jesus var svart enn hvit. Gravfunn har vist at jødiske menn hadde kortklippet og, mest sannsynlig, sort hår.

Når det gjelder korsfestelse, vet man at korsstammen i regelen sto fast på retterstedet, gamle trestammer har også vært brukt. Et fullstendig kors har veid langt over 100 kg, og de dømte kan ikke alene ha båret det. Fangene bar i høyden tverriggeren av korset. Hvorvidt Jesus ble korsfestet på et kors med latinsk form eller et tau-kors, vites ikke. Hva man imidlertid sikkert

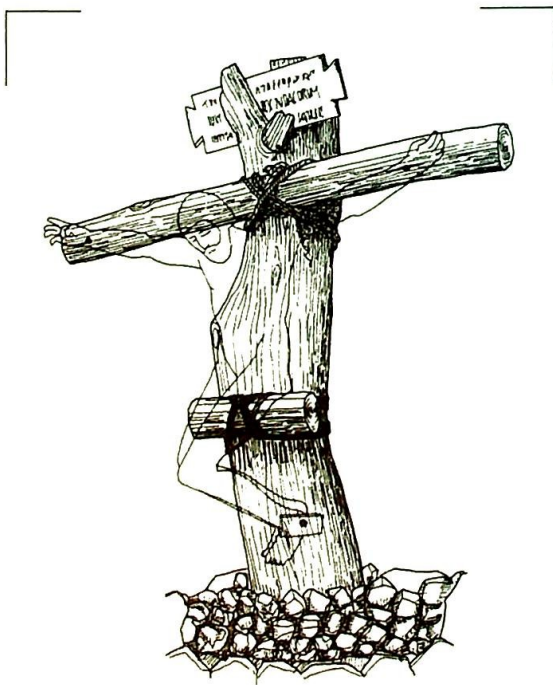
vet, er at en voksen mann ikke kan nagles gjennom håndflatene slik det tradisjonelt fremstilles, da ryker festene såfremt kroppen ikke får støtte i en sitteplate. Det er foreslått mange varianter av stillinger for korsfestelse, og det er mange festemuligheter, blant annet med tau.

Korsfestelse var ment å skape frykt, og de dømte skulle ydmykes maksimalt. Derfor var de korsfestede nakne uten skjul av kjønnsorganene. Ekstra pinlig kunne dette bli når blodtilstrømningen kunne medføre ereksjon under korsfestelsen. Tradisjonen har stort sett forbudt nakne korsfestelsesfremstillinger, fordi man ville unngå seksuelle fantasier ved tilbedelsen, men unntak forekommer i høymiddelalderen.

Forskerne stiller seg også kritiske til beretningen om Jesu møte med Pilatus. Evangeliene er skrevet som oppbyggelige tekster mange tiår etter Jesu død, og dette leddet er neppe historisk korrekt. Korsfestelse av en landsens opprører var en rutinesak som Pilatus knapt har hatt noe med. Om dette møtet virkelig fant sted, ble det snakket gresk ved anledningen.

Gibsons korsfestelsesfremstilling

Kunstnere har frem til det aller siste ikke hatt vitenskapelig opplæring og trening i sin utdanning. Når kunstnere møter forskningslitteratur

Rekonstruksjon av en mulig korsfestelse ut fra dagens kunnskap (tegning siv. ark. Jørgen Jensenius 1999).

i forbindelse med *research* i tilknytning til sine kunstprosjekter, konkluderer mange slik Gibson uttrykker det i et intervju: «Since the experts canceled each other out, I was thrown back on my own resources to weigh the different arguments and decide for myself.» (Reuter, 26.02: 4). Dette er et hederlig kunstnerisk

At de grupper innen Kirken, som ønsker nyklassisismen tilbake som kirkelig kunstform, begeistres over Gibsons Jesus-tolkning, er å forvente

standpunkt, man tar et subjektivt valg, samtidig fjerner man seg fra sine kilder. Når Gibson gjør dette valget, kan han ikke samtidig hevde at han lager en historisk mest mulig korrekt fremstilling.

De fleste kunstnere som har arbeidet med Jesu korsdød de siste 50 årene, har på ulike måter valgt å abstrahere sine fremstillinger.

Når Gibson ut fra en intensjon om historisk korrekthet velger naturalisme og figurasjon som uttrykksform, støter han på en serie problemer som de som velger abstraksjon, unngår. For det første må han velge et menneske, en person, en mannskropp og et ansikt til å representere jøden Jesus fra Nasaret. Når Gibson velger å la Jesus representeres av en mann med et vestlig nordeuropeisk utseende – i amerikansk terminologi en WASP, White-Anglo-Saxon-Protestant – pen lys, med mørkeblond skulderlangt hår, så er dette uten noen form for historisk deknning.

... viktig å reflektere over konsekvensene av å presentere kristen tro ved et pinselskrusifiks i form av amerikansk voldsfilm...

Videre lar Gibson Jesus bære et helt kors med latinsk form, ingen av delene er korrekt ut fra samtidens viten. Jesus bindes med tau til korset, dette er greit i forhold til dagens forskningsresultater, men ikke i forhold til evangeliene!

Skuespilleren beholder alltid noen av klærne på, dette er historisk galt. I møtet med Pilatus snakkes det latin, ikke gresk. Gibson tar også feil når han fremstiller Jesu offerdød som enestående. I datidens Palestina var store grupper av jøder rede til å ofre livet i kampen mot romernes fornedrende okkupasjon.

Gibsons nyklassisisme

Gibson har valgt å fremstille den billedlige Jesus-skikkelsen han selv, som katolikk, er fortrolig med. En nyklassisistisk Jesus slik kunstnerne tolket ham tidlig på 1800-tallet, en velproporsjonert, pen mann ut fra vestlig standard med stor rett nese, mørkeblond, bølgende skulderlangt hår og pent frisert skjegg. I nordisk sammenheng er dette Bertel Thorvaldsens (dansk, nyklassisistisk billedhugger, ca. 1770-1844) Jesus, som ble forbilde for Jesus-fremstillingen i hundre år fremover. Dette er den Jesus vi som var barn i 1950 og 60-årene, fikk bilder av på søndagsskolen når vi hadde møtt opp til strekkelig mange ganger til å ha fortjent dem. Det er dette Jesusbildet Gibson iscenesetter i sin film. At de grupper innen Kirken, som ønsker nyklassisismen tilbake som kirkelig kunstform, begeistres over Gibsons Jesus-tolkning, er å forvente. De som derimot er opptatt av det historiske, finner ingen aktuell Jesus i en slik fortolkning. Slik sett har Gibson ikke lyktes i sine intensjoner.

Kunstnerens etiske ansvar

Kunstfeltet er et samfunnsområde der aktørene fraskriver seg ethvert etisk ansvar. Kunstnere er derfor i liten grad trent i å reflektere over konsekvensene av sitt arbeid. Spørsmålet er om en slik holdning holder i vår tid. Gibson kan knapt holdes ansvarlig for at en kvinne dør under filmfremvisningen av hans film (Aftenposten 26.02), men man kan stille spørsmål om hvorvidt han har reflektert over hvilke religiøse, kirkelige og politiske holdninger hans kunstneriske uttrykk styrker.

I Norge debatteres det i disse dager hvorvidt man i kirkerommet i det hele tatt skal vise billedmotiver eller tekster som uttrykker vold og brutalitet. Argumentet mot slike billeduttrykk er at spesielt barn og mennesker i livskriser som oppsøker kirkerommet, kan misforstå dem og bli skremt. Hva da med *The Passion of the Christ*, som figurlig og i levende bilder dveler ved langfredagspasjonen og smerten alene – hvordan skal dette oppfattes?

Kanskje ønsker Gibson og de som hyller hans film, å fremkalle og styrke gudsfrykt for å skremme lunkne kristne til større kirkelig engasjement. Kanskje har de fortrent at noen tiltrekkes og stimuleres av blandingen av religiøsitet og vold på en pervers måte, noe Kirken i

århundrer har forsøkt å unngå. Kanskje er det dem også likegyldig hvordan unge kinogjengere og ikke-kristne vil oppfatte og preges av en slik film. Men for oss andre kan det være viktig å reflektere over konsekvensene av å presentere kristen tro ved et pinselskrusifiks i form av amerikansk voldsfilm, og beskytte oss selv og andre mentalt og religiøst.

Kilder

Reuter. Goldin, Megan. Jesus Scholars Find Fault in Gibson,s CEPassion,. Tilgjengelig elektronisk: <<http://sg.news.yahoo.com/040224/3/3i96d.html>>. Lastet ned 26.02.04.
 Crossan, John Dominic. 1991. The Historical Jesus. Edinburgh: T&T Clark.
 Zias, Joe. Crucifixion in Antiquity. The Eviddence. Tilgjengelig elektronisk: <<http://www.centuryone.org/crucifixion2.html>>. Lastet ned 27.02.04.

Vandring

Den som rører en jøde
bedrøver min sjel
Jesus Kristus er Messias
jødene tror det ikke.

I århundrer etter århundrer
har de levet etter bibelen
den hellige skrift ble gitt dem
og trofaste er de mot sitt kall.

Den som har en logisk tanke
ærer våre åndelige fedre
både deres og vårt kall
skal leves etter samvittigheten.

I påsken samles vi ved et bort
jødene lærte å dele brødet
vi bryter det i helligholdelse
både jøder og kristn ber til Gud.

Det onde vi gjør mot hverandre
må vi lære å tilgi i vår sjel
les du de hellige skrifter
så ånden kan lyse i ditt indre.

Den lærde rabbiner forkynner
og i kirkene messer prestene
vi forstår sannheten som
opplyser verden med kraft.

Mennesket tiltrekkes av det gode
og da svinner det onde bort fra deg
erkeenglene og andre skapninger
er på vår side og leger våre sår.

Sannhetskraften i de hellige bøker
må gå inn i våre tanker og gjerninger
uansett om det er hebraisk eller latin.

Bodil Sakshaug

MANGE MENINGER OM «THE PASSION OF THE CHRIST»

St. Olavs anmelder stod klar (ikke undertegnede), men visningen ble utsatt, og deadline kunne ikke tøyes lenger. Derfor: Lånte blikk fra ulike, utenlandske hold på filmen som, *qua* kassasuksess og oppstyr, slår alle rekorder. Men først: katolikken Mel Gibson tilhører en tradisjonistisk avskalling fra den romerskkatolske kirke, som avviser Det 2. Vatikan-konkils lære og liturgi og ikke er tilknyttet det lokale katolske bispedømmet. Dette ikke for å så tvil om Gibsons fromhet og oppriktighet – her antydes kun terrenget.

Synet på filmen går på kryss og tvers innen kirkesamfunnene, men tendensen, særlig i USA, synes å være: positive reaksjoner i mer tradisjonsbundne kretser – særlig på evangelikalt, karismatisk hold – mer reservasjoner på den progressive side. Mer skepsis generelt på katolsk hold? *Newsweeks* Kenneth Woodward, katolikk, skriver i *International Herald Tribune* at «katolikker er vant til å se den korsfestede og korsveien hver gang de er i kirken»; evangelikale «har ofte knapt nok et kors på veggen» til visuell påminnelse om realitetene.

Vatikanet finner filmen autentisk og gripende. Den amerikanske bispekonferansen mener filmens «smale perspektiv ikke yter Jesu lære rettferdighet»; vanskelig for folk som ikke er på innsiden av evangeliene og det historiske å se arrestasjon av Jesus i rett sammenheng». Den skotske bispekonferanse ber alle katolske menigheter støtte denne «dypt religiøse filmen (-) hvis innerste budskap er at Jesus led og døde for oss». Filmtalsmann for den tyske bispekonferansen er sterkt kritisk. «Overveldende, vakkert fotografert (-) men den halve timen på vei til Golgata var martrende;» skriver Claudia Puig i *USA TODAY*. «– ingen film om Jesu lære om fred og kjærlighet (-) Hva du får ut av den avhenger av hva du tror på når du går inn.» – «... en realisme som tar pusten fra en og klokt åpenbarer Kristi hensikt,» skriver Phil Boatright, *Baptist Press*.

«Få har kommentert romernes brutalitet som til tider ikke er til å tro,» skriver presten Kit Cunningham i *The Catholic Herald*. «Deres forakt for jødene viser seg i måten de behandler Jesus på.» Folkemasser som lar seg piske opp så stemningen «tar helt av» er et velkjent fenomen, «en kollektiv oppsummering av arvesynden (-) Under filmen tenkte jeg at jeg burde anmelde romerne til en eller annen kriminalinstans. Men hvem skulle man så anklage? Dagens italienerne? Det viser det latterlige ved å ville fordele historisk skyld.»

Er filmen antisemittisk? Nei, sier Vatikanets

talsmenn og mange med dem, bl.a. Englands kardinal Murphy-O'Connor. Hans landsmann, den kjente rabbiner Jonathan Sachs, skriver i *The Catholic Herald* at Gibsons filmmanus «er fullt av historiske feil og teologiske tidsinnstilte bomber (-) Å hevde at man var Messias var ingen forbrytelse ifølge jødisk lov». Fremstillingen av Pilatus må være «en av historiens største hvitvaskinger», og filmens «blodtørstige jøder et av de verste tilfeller av gruppebakvaskelse». Hensikten var neppe antijødisk, men mange vil nok «sette likhetstegn mellom erkeslynglene og jødene, og, bevisst eller ikke, se dagens jøder i samme lys. Det nyttigste ved filmen er kanskje at den er en påminnelse om hvordan holdningene var før Det 2. Vatikan-koncil, og hvor langt den interreligiøse tilnærming er kommet siden da (-) Den katolske kirke har vært en veiviser for kristne generelt når det gjelder å understreke at dagens jøder ikke kan anses skyldige i Jesu død, og at de er like elsket av Gud.» Gibson har «forspilt en enestående historisk sjanse (-) 'The Passion' skrur historien tilbake». Abraham Foxman fra den jødiske *Anti-Defamation League* (USA), kaller filmen «en slags revisjon av *Nostra Aetate*», og ber katolske biskoper «understreke læren på nytt». Professor i filmvitenskap, Astrid Söderbergh Widding, skriver i *Signum* at «øversteprestene og deres larmende tilhengere har, som filmskurker skal, sjeldent usympatiske fysiognomier; det gir tross alt en annen virkning enn apostelen Johannes' uttrykk 'jødene', selv om bildene er ment å være en oversettelse av uttrykket». Filmens problem er: «den oversetter ord og bilder direkte».

Gibson kaller filmen «autentisk», men, skriver Richard Leonard, jesuitt og leder for *Australian Catholic Film Office*, Gibson «plukker fritt fra de fire evangelier» og fletter inn episoder hentet fra nedtegnelser, i ettertid, av de private visjonene til den tyske mystiker Anna Cathrine Emmerich (1774-1824), som «nærmest var besatt av Jesu lidelse». Gibson selv sier Emmerich-boken fikk ham tilbake på rett kjøp fra rusmisbruk.

«Minst like mye vold å se hver bidige TV-kveld,» sier leder for USAs katolske presseforbund til undertegnede. «Filmen som helhet var en stor og rystende opplevelse, men med blodtapet underveis burde Jesus ha falt død om lenge før Golgata!» Forøvrig: «Godt med annet enn pedofile katolske prester i USAs religiøse mediebilde!» Til slutt en fransk prest og pressekollega, på jakt etter noe positivt i voldseksessene: «Endelig en Gibson-helt som vinner fordi han *ikke* tar igjen. Men om Gibson-fans og uinnvidde kinogjengere vil forstå *det*, og dybden i *det*, er en annen sak.»

UKJ

guds tilltal i stilla natten

PERSONLIGT OM PADRE PIO

AV GUNNEL VALLQUIST

Da italienske Padre Pio (1887-1968) – berømt og omstridt prest og munk – ble helgenkåret i 2002, oppfordret det svenske kirkebladet «Katolskt Magasin» lesere med et spesielt forhold til denne nye helgenen til å sende inn sine tanker omkring saligkåringen. Gunnel Vallquist tok raskt opp hansken. Hennes tanker om «det djupt Kristuslika i denne mans mærkelige og myste-riøsa levnadsveg» er ekstra aktuelle nå rundt påske.

Katolskt Magasin frågade om det fanns någon som hade Padre Pio som «sin specielle vän» och vll «vittna personligt» om vad han betyder. Jag anmäler mig och skall förklara varför.

Padre Pio tilhörde ju inte de kyrkliga före- bilder som jag skulle ha närmat mig för upply- sande samtal eller berikande tankeutbyte. Det är inte hos honom jag skulle ha sökt stöd för min lojalitet med kyrkan, som hos pater Congar eller pater Häring.

Ofta under mina vistelser i Rom kunde jag ha följt med väner eller kolleger som reste til San Giovanni Rotondo för att bevista den berömde och omstridde kapucinens messa, se hans stigmata och kanske våga sig in i hans bik- stol, där han tillbragte all den vakna tid då han inte bad. Men min instinktiva motvilja mot att trängas och köa bland nyfikna avhöll mig från sådana besök, och det beklagar jag bara til hälft- en, nu när hans verkliga betydelse, bortom alla sensationer och partitagende, ändå står klar för mig.

Redan före hans död i 1968 var man överty- gad om att kapucinen från San Giovanni Rotondo skulle komma at helgonförklarar.

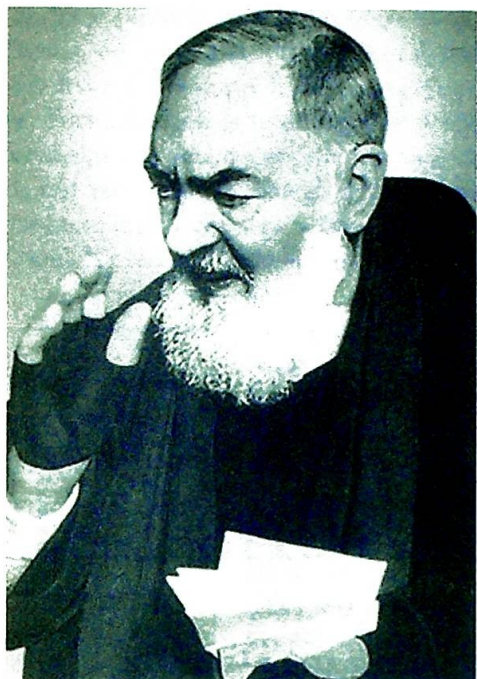
Världen över var han føremål för en kärlek som i vår tid bara kan jämföras med den som gäller den «lilla» Thérèse av Jesusbarnet. Så jag läste lite böcker om honom.

Ojämn litteratur

Det finns en hel litteratur om Padre Pio, av mycket varierende halt. Somligt är okritisk beundrarprosa, annat er osystematisk och «uppbyggligt» selektivt; man utesluter det som kan chockera., och av sådant finns en mycken- het. Den «definitiva», vetenskapligt begrundade och oförbehållsamt sannfärdiga biografien har ännu inte sett dagen.

I alla böcker om Padre Pio konfronteras man med en häpnadsväckande mängd «mirakulösa» händelser: spektakulära helbrägdagjörelser och osannolika men välbestyrtka «bilokationer» (förmågan att tala och agera samtidigt på två olika platser). Sådant har man läst om i somliga helgonlegender och inte fäst sig nämnvärt vid det – men så händer det här och nu, i vår egen tid, inför talrika vittnen och verifierat med moderna kontrollmetoder.

«Kan du verklegen tro på sånt där?» kan man

De hellige Pio av Pietrelcina

fråga. Jag svarar att jag varken tror eller inte tror; det gör inget till eller ifrån min kristna tro, men det finns sannerligen mycket mellan himmel och jord som inte kan mötas med tvärsäkerhet. Ingenting av detta har någon betydelse för min övertygelse om det djupt Kristuslika i denne mans märkliga och mysteriösa levnads väg.

Guds tystnad

Det talas mycket om att Kristus har blivit alltmer frånvarande i kyrkans – kyrkornas – förkunnelse. Bilden av Frelsaren, sann Gud och sann människa, den gode Herden, den lidande och den korsfäste, som så länge har varit hjärtpunkten i fromhetslivet, tycks långsamt blekna bort.

Jag kan inte verifiera påståendet, men visst är att de troende i vår tid mer än någonsin lider under något vi upplever som Guds tystnad. Så fruktansvärda händelser har vi

...en levande Kristus-ikon, så trogen originalet som knappast någon tidigare...

bevitnat, upplevt, varit mer eller mindre medskyldiga till, att vi längtar efter och ber om ett påtagligt budskap från himlen, ett vittnesbörd

om att vi inte är övergivna, att himlen inte är tom. *Maranata!* – kom snart, Herre Jesus!

I denna stumma natt erbjuder oss så kyrkan en stor skatt: en levande Kristus-ikon, så trogen originalet som knappast någon tidigare: Padre Pio. För första gången i kyrkans historia har i vår tid en präst rent fysiskt fått gestalta Kristi lidande: de genomborade händerna och föterna, såren efter gisselslagen – ingen detalj saknas. Dessa yttre tecken, som han upplevde djupt förödmjukande, var framför allt ett vittnesbörd om hans inre, själsliga tillstånd: vid sin dagliga mässa fann han sig förflyttad mitt in i skeendet på Golgata. Där uppfylldes den enda bön han hade för egen del: att få dela sin Herres lidande så fullständigt som möjligt, tömma hans kalk till sista droppen.

Och då gällde det inte bara den kroppsliga sidan av Jesu lidande, utan också, och inte minst, det bittraste av allt: sveket från hans egna, från gudsfolkets religiösa ledare.

Skändliga attacker

«Överstepräster och de skriftlärdar» var de som genom lögn och intriger bragte Jesus på fall. För Padre Pio var det hans egen ordensledning och den lokala stiftshierarkien, som med de skändligaste medel och av de lägsta motiv gjorde allt för att undanröja honom och lägga beslag på de medel som innsamlats för det sjukhem, Casa Sollievo delle Sufferenza, som han grundat med hjälp av almosor som strömmat in under årens lopp till tack för hjälp och helbräddarörelser.

Allt detta finns dokumenterat, men levnadstecknarna går oftest över det med ganska lätt hand. Det ingår dock som en nödvändig del av sanningen om Padre Pios Kristusväg. Han utstod all denna gemenhet utan att göra motstånd; här gällde hans lydnadslofte, och de överordnades – bödlerarnas – vilja var lag. Bara en gång vägrade han lyda: när man ville ha honom att underteckna ett intyg om att han aldrig utsatts för någon som helst förföljelse – det hade ju varit en lögn.

Christianus alter Christus, sade man i fornkyrkan: den kristna är en annan Kristus. När någon synliggör detta mysterium väcks vår tro ur sin dvala. För oss, i denna tid, har Gud tillåtit att det stora Kristusdramat om mänsklig ondska och godomlig kärlek än en gång spelats upp – på en världsvid scen. ●

harry potter og kjærlighetens kalk

TANKER RUNDT TEKSTENE FOR 5. SØNDAG I PÅSKETIDEN, 9. MAI

AV SØSTER SHERYL FRANCES CHEN, OCSO

Dersom du — sammen med alle femteklassinger i det ganske land — er med Harry Potter på hans spennende opplevelser, da vet du at Harry hadde det fælt da han bodde hos tanten og onkelen sin i Hekkeveien 4.. Helt til han fikk innbydelse på den ellefte fødselsdagen sin om å gå på Galtvort høyere skole for hekseri og trolldom. Harry er nemlig en trollmann. Han visste det ikke selv fordi han hadde vokst opp hos Dumling-familien, som er 'gomlinger' (d.v.s ikke-trollmenn som oss selv). Like før sitt andre år på Galtvort hjelper Harrys venn, Ronny Wiltersen, ham til å flykte fra Hekkeveien, og Harry besøker Wiltersen-familien, som er trollmenn.

Tenk deg at du var trollmann, men ikke visste det. Hvordan kunne du da vite om at du var

hos trollmennene eller hos gomlingene? I trollmennenes hus dukker det rare og uforutsigbare opp overalt: For eksempel spiller som snakker og gjenferd som klirrer, og beboerne vet

ingenting om alminnelige gomling-ting som elektriske kontakter og Postverket. Men den største forskjellen som slår Harry, er følelsen av at alle som bor i trollmennenes hus, liker ham.

Evangeliet for den femte søndag i påsketiden (Joh. 13.31-35) ligner på oppdagelsen av at du er trollmann og ikke en gomling. Vi vet at vi er Jesu disipler ved vår nestekjærlighet.

Et vendepunkt i kristendommens historie

Første lesning fra Apostlenes gjerninger (14., 21b-27) beretter om noen forkynnelsereiser Paulus og Barnabas foretok seg. Teksten sier at Paulus og Barnabas gikk tilbake til Lystra etter at de hadde kunngjort det glade budskap i byen Derbe. Teksten nevner ikke at Paulus var blitt forsøkt steinet i Lystra! Dagens avsnitt kommer etter denne scenen i Lystra: Paulus og Barnabas helbredet en lam person, Lystras folk trodde apostlene var guder og ville ofre til dem. De kalte Barnabas for «Zeus» og Paulus for «Hermes». Paulus og Barnabas forsikret at de bare var mennesker, og at ære og hyllest kun skulle gis til den ene, sanne, levende Gud. Så kom noen jøder fra Antiokia til Lystra, steinet Paulus, slepte ham utenfor byen og trodde han var død. Paulus og Barnabus dro imidlertid

Sr. Sheryl Frances Chen ocsO er cisterciensnonne i Mariaklosteret på Tautra; bakgrunn bl.a. som redaktør og bidragsyter til katolske tidsskrifter.

ST. OLAV HEFTE 4/5, 2003

videre til Derbe for å forkynne evangeliet, og her er det vi plukker opp tråden i historien.

Paulus og Barnabas drar altså *tilbake* til Lystra, hvor de nettopp hadde unngått å bli drept. Forståelig nok følte de seg kalt til å forsterke disiplenes ånd og oppmuntre dem til å holde fast ved troen: «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» «Tro» betyr her å leve sin kristentro, virkeliggjøre evangeliets

verdier i dagliglivet gjennom et liv viet til Kristus. Paulus og Barnabas har nettopp opplevd slike prøvelser som kan komme til å bli krevet av en troende for å få del i «riket», det vil si, frelsen. De fortsetter standhaftig å forkynne det glade budskap og oppmuntrer andre som er blitt kalt til å være disipler, til å fortsette på denne

*Søndagens salme
nevner noen trekk
ved Guds kjærlighet,
som vi skal
etterligne: Den er
nådig, barmhjertig,
langmodig og rik
på miskunn.*

veien og følge Jesus.

Lesningen fra Apostlenes gjerninger slutter med ordene om at Gud har åpnet troens dør for hedningene. Paulus, jøde med kropp og sjel, vet nå at det er mulig for hedninger å gå inn i riket. Dette er en åpenbaring av dimensjoner for den nyfødte kirken! Faktisk er det et vendepunkt i kristendommens historie, og det er ikke tilfeldig at denne lesningen befinner seg midt i Apostlenes gjerninger. I kapittel 15 går Paulus og Barnabas opp til Jerusalem for å drøfte med apostlene og de eldste spørsmålet om disse nye hedningekristne. Sammen bestemmer de ikke å kreve av nye kristne at de må bli jøder først. Det er den kristne kirkes avgjørende løsrivelse fra sitt jødiske opphav.

Søndagens salme (145) taler om Guds omfattende kjærlighet. Herren er god mot *alle*, barmhjertig mot *alle* sine skapninger. *Hele* din skapning takker deg, Herre. De troende kunngjør Herrens velde for *alle mennesker*, ikke kun for jødene. Hvert menneske er kalt til å gå inn i Guds rike, et rike som står gjennom *alle* tider. Guds herrevelde skal stå gjennom *alle* slekter og generasjoner, det gjelder jøder så vel som hedninger.

En ny himmel og en ny jord

I denne søndagens andre lesning (Åp. 21.1-5),

beretter Johannes om det nye ved dette riket: «Jeg så en ny himmel og en ny jord.» Det finnes fire temaer i dette avsnittet: et nytt 'skaperverk', (creation), et nytt oppbrudd (*exodus*), en ny by og en ny tilværelse av uendelig lykksalighet. Johannes så at den første himmelen og den første jorden var borte, og havet ikke fantes mer. Også i andre Mosebok, den vi kaller *exodus*, «er ikke havet mer» etter at Gud Herren hadde delt Sivsjøen i to, og israelittene gikk gjennom på tørt land. Oppbruddet fra Egypt var et nytt skaperverk, *a new creation*.

Johannes så det nye Jerusalem stige ned fra himmelen fra Gud, pyntet som en brud for sin brudgom. Dette bildet av den nye byen forener det himmelske og det jordiske, og sammenligningen med en brud gjør bildet menneskelig og nært. Bildet gjenspeiler profeten Jesaias forutsigelse (62.4-5) om at Gud vil kle Israel med frelsens drakt, som en brud pyntet med sine smykker.

Deretter hører Johannes: «Guds bolig er hos menneskene». Ordet som her brukes for *bolig*, har samme opprinnelse som *shekinah*, den synlige åpenbaringen av det nærvær Gud har lovet i paktens med Israels folk. Gud var med israelittene i ildstøtten og i skyen, og dette nye nærværet er enda bedre enn Guds bolig i paktkisten. Hans nærvær er nå like fortrolig som det ekteenskapelige båndet mellom brud og brudgom.

I dette nye ekteskapet mellom Gud og hans folk, skal det ikke lenger finnes død eller sorg, skrik eller smerte, fordi slikt tilhører den gamle ordningen. «Se, jeg gjør alle ting nye.» Den nye skapelsen gjør hele jorden om til velsignelse – det motsatte av forbannelsen som rammet Adam og Eva i Edens hage. I stedet for død, slit, smerte og tårer, skal 'ektemakene' himmel og jord nå forenes i absolutt lykksalighet.

Kjærlighetsbudet

I evangeliet (Joh. 13.31-35) forteller Johannes om Jesu' nye bud til sine disipler: Dere skal elske hverandre. Jesus sier han vil bli hos dem ennå en liten stund. Etter at han har fart opp til himmelen, må disiplene fortsette å elske hverandre på samme måten som Jesus har elsket dem. Den kjærlighet de kristne viser hverandre, skal være det tegn som gjør at alle kan gjenkjenne Jesu disipler. Denne kjærligheten skal være selve det karakteristiske trekk ved de kristne i denne «nye skapelse».

Det innebærer at vi ikke kan være kristne

alene: To personer er minimum om kjærlighet skal kunne oppstå. Kristne må leve i fellesskap for at Guds utøsende kjærlighet skal finne uttrykk i tjeneste og godhet for andre. Den kristne kjærlighet er alltid 'relasjonell', og når våre relasjoner preges av kjærlighet, forkynner vi det glade budskapet om Jesus Kristus.

Hvordan kan kjærlighet være et bud? I det gamle testamentet var de ti bud en del av pakt mellom Gud og Israel. Dette nye budet er et tegn på den nye pakt. Den nye pakt, som er forseglet med Jesu' blod, viser at kjærligheten er mer enn et bud – den er en gave. Jesus er kilden til den kjærlighet kristne viser hverandre. Det er Jesu kjærlighet som konstituerer kristent fellesskap.

På hvilken måte er budet nytt? Noen lærde hevder at Jesu lære er ny fordi han prioriterer budet om nestekjærlighet – bare budet om å elske Gud rangeres høyere – og fordi Jesus gjør begrepet «vår neste» til noe svært omfattende. Men det virkelig nye ved kjærlighetsbudet har med den nye pakt å gjøre, som preges av de kristnes nære og fortrolige forhold til Gud. Gud vil ikke bo i en paktkiste i ørkenen, men være blant sitt folk. Fortrolighet med Gud, en fortrolighet lik den vi finner i ekteskapet, føre til kunnskap om Gud, som er kjærlighet. Å kjenne Gud er å elske ham; å kjennes av Gud er å elskes av ham. Den kunnskap om Gud kristne kan få, er ny fordi vi ikke kjente det fulle omfang av Guds overdådige kjærlighet før han hadde gitt sin egen sønn for oss.

Kjærlighetens utfordring

Er det vanskelig eller lett å elske? Teologen Frederick Buechner sier at «kjærligheten er den mest maktfulle og den mest maktesløse av alle makter. Det er den mest maktfulle fordi det er det eneste som kan overvinne den uinntakelige festning som menneskehjertet er. Det er den mest maktesløse fordi den ikke kan gjøre noe unntagen ved samtykke. Å si at kjærlighet er Gud, er romantisk idealisme. Å si at Gud er kjærlighet, er enten dråpen som får begeret til å flyte over, eller den ytterste sannhet. I den kristne oppfatning er kjærlighet mer en gjerning av viljen enn en følelse».

Teksten fra Apostlenes gjerninger gir innblikk i hva kjærlighetens utfordring kan innebære. Paulus og Barnabas går opp til Jerusalem for å rådføre seg med andre om de nye hedningekristne. De måtte overveie, be og samtale for å finne et livgivende svar. Til slutt følte de seg veiledet av Ånden til ikke å påtvinge andre sine egne erfaringer (å være gode jøder før de kunne bli kristne). Dette betød at deres eget syn på hva kirken var og er i ferd med å bli, måtte utvides. På samme måte kan et livgivende svar til en annen av dem Jesus døde for, innebære at vi må gi slipp på vår egen erfaring og ikke pålegge den annen våre egne idéer.

Søndagens salme nevner noen trekk ved Guds kjærlighet, som vi skal etterligne: Den er nådig, barmhjertig, langmodig og rik på miskunn. Paulus' praktfulle hymne om kjærlighet i første korintierbrev utdyper temaet ytterligere. *Slik* er den kristne kjærligheten.

Johannes' syn i Åpenbaringen er som et ekko av Jesaia 65.17: «Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord. Ingen skal minnes det som var, ingen skal tenke på det mer.» Det gir oss en annen 'clue' om hva vår kjærlighet bør være. Vår plikt til å elske gjør forsoning og tilgivelse nødvendig. Når det er tilfelle, er det klokt ikke å trekke konflikter og uoverensstemmelser fra fortiden inn i bildet. Slik får begge sider en ny start.

Ved å slå det himmelske og det jordiske sammen, har Gud gjort det mulig for oss å elske slik han elsker. Vi er påbudt å elske hverandre for – etter Jesu himmelfart – er det kun i Jesu etterfølgere at verden kan møte Ham. Verden vil gjenkjenne det særegne ved den kristne kjærlighet. Måtte vi leve slik at, vi, som Harry Potter, vet hvem vi egentlig er, og at gomlingene får vite hvem vi er ved den kjærlighet vi viser hverandre.

...vi kjente ikke det fulle omfang av Guds overdådige kjærlighet før han hadde gitt sin egen sønn for oss.

st. hallvard - storbyens vokter og samvittighet

AV HELGE MAGNUS IVERSEN

I snart tusen år har en katolsk helgen preget Oslos byvåpen og overlevd både plyndringer, bybranner og reformasjon. Fremdeles representerer St. Hallvard en utfordring og et forbilde i en moderne storby.

«Beskyttet gravid kvinne – drept av våpendesperados». Det lyder som et medieoppslag om tilfeldig storbyvold. Det kan det utvilsomt være, men det er også kortversjonen av et bestialsk dobbeltdrap på Lierstranda i 1043. Overfallsmennene kastet offeret, kjøpmann Hallvard Vebjørnsson fra Huseby i Lier, i Drammensfjorden, og de gravde ned liket av den unge hus-hjelpen på stranden.

Den unge kjøpmannen fra Huseby, han var født rundt 1020, er bedre kjent som St. Hallvard, skytshelgen for Oslo by og Oslo Kate-

dralskole og heraldisk foreviget i Oslos byvåpen. Hans dødsdag er tradisjonelt satt til 15. mai, og denne dagen feires han stadig i katolske menigheter i Norge, Sverige og Island. Frem til

reformasjonen var han Norges fremste helgen nest etter St. Olav, og han var kjent over store deler av Nord-Europa. I de siste årene har han også fått en mer profan markering gjennom kulturarrangementer i Gamlebyen på sin dødsdag.

Hvem var denne bondesønnen fra Lier som fikk en så sentral plass i norsk kirkeliv i fem hundre år, og som gjennom snart tusen år har vært uløselig knyttet til Oslo by? Og hvorfor? Har han fremdeles aktualitet?

Kilder

St. Hallvard nevnes i skriftlige kilder allerede i 1070-årene. Den tyske historiker Adam av Bremen (1040-1085) omtaler ham i sitt hovedverk *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum* (om erkebispedømmet Hamburg/Bremen, som også omfattet Norge før landet ble egen kirkeprovins i 1153). Senere er St. Hallvard utførlig omtalt i den såkalte *Hallvardslegenden*, et diktverk på latin som trolig er utformet ved bispesetet i Oslo allerede på 1100-tallet. I denne finnes sterke elementer fra utenlandsk ikonografi, helgenlitteratur og kirkemusikk smeltet sammen

*Helge Magnus Iversen (f. 1946)
er tidligere journalist og
redaktør med bl.a. lokalhistorie
som arbeidsområde.*

*Han konverterte i 2002 og
driver nå frilansvirksomhet for
St. Olav menighet i Oslo.*

ST. OLAV HEFTE 4/5, 2004

med den lokale tradisjon om Hallvard Vebjørnsson. Det har også eksistert en noe senere norsk/islandsk saga om ham.

Fra siste halvdel av 1200-tallet dukker han opp også i billedkunsten: Scener fra Hallvardslegenden er skildret i takmaleriene i stavkirken i Vang i Valdres (som ble solgt til Tyskland på 1800-tallet), og St. Hallvard opptrer på sekretseglene til biskop Andreas av Oslo fra 1267 og Oslo domkapittel fra slutten av 1200-tallet. Fra begynnelsen av 1300-tallet kjenner vi en treskulptur fra Botne kirke i Vestfold (en kopi av denne smykker festsalen på Oslo katedralskole).

Middelaldernedtegnelsene om St. Hallvard representerer mer en kirkelig markedsføring av helgendyrkelsen enn biografiske data om den historiske Hallvard Vebjørnsson. Om hans korte liv vites lite utover det at han fulgte sin far på handelsreiser i Norge, Sverige og Østersjøområdet. Men hans voldsomme død og etterfølgende hendelser er mer omskrevet.

Hva skjedde?

Ifølge tradisjonen skulle han krysse Drammensfjorden i båt da en ung, gravid kvinne kom løpende og ba om bli rodd over fjorden. Tre menn var etter henne og beskyldte henne for tyveri, og hun fryktet for sitt liv. Forfølgerne tok dem igjen ute på fjorden. Til tross for Hallvards

tilbud om å garantere rettergang etter loven og holde dem skadesløse, og til tross for at kvinnen sa seg villig til å bære jernbyrd for å bevise sin uskyld, endte det med at de skjot Hallvard i halsen med pil og slo ihjel kvinnen. Kvinnen gravla de på stranden, men Hallvard ble senket i fjorden med en sten bundet til halsen.

At liket senere fløt opp, fremdeles bundet til stenen, representerte i samtiden et under og jærtegn. Moderne viten forklarer fenomenet med at et lik i vann utvikler så mye gass at det tilsvarer en oppdrift på tyve kilo. Så

om stenen var tung, var den ikke tung nok for formålet: å skjule liket for alltid. Etter at liket dukket opp, ble Hallvard gravlagt med stor prakt i hjembygden, og etter det begynte det å skje jærtegn og helbredelsesundere ved hans grav, beretter Adam av Bremen bare tre år senere. Hallvards ry for hellighet vokste raskt, først i nærområdet og også utover Østlandet, og han ble dyrket som martyr fordi han døde i forsvar for en uskyldig. Han ble tidlig helgenkåret, men tidspunktet er ukjent.

... ble dyrket som martyr fordi han døde i forsvar for en uskyldig.

Hvorfor slikt ry?

Men hvorfor slutter ikke historien der, med en lokal helgen? Hvorfor ble han senere skrinlagt i Oslo, i kongens og biskopens nærhet, og hvordan ble han nasjonal helgen og symbol, bare overstrålet av Olav den hellige? Ingen svar er selvinnsende, og forståelsen av Hallvards ufri-villige rolle må søkes med hans samtid som bak-teppe. Tradisjonen hevder, men uten full sikkerhet, at Hallvard på morssiden hadde ættelinjer til Olav den helliges mor Åsta. Derigjennom var han også i slekt med Olavs halvbror Harald Hardråde, som i 1045 krevde kongemakt og ble enekonge fra 1047.

Kong Harald la seg raskt ut med erkebiskopen i Hamburg, særlig ved at han selv innsatte biskoper som enten ikke var kirkelig vigslet i det hele tatt, eller som var vigslet i Frankrike eller England, altså utenfor erkebiskop Adalberts jurisdiksjon. I tillegg anklaget erkebiskopen Harald for økonomiske overgrep mot Kirken ved at ham ikke skilte mellom kronens og Kirkens økonomi. Det tilspisset seg da kong Harald sendte erkebiskopens delegasjon på dør

St. Hallvard fra Botne kirke, Vestfold.
1300 - 1350

med ordene «jeg kjenner ikke til annen erkebiskop eller herre i Norge enn kongen selv» – en formulering professor Halvdan Koht omtaler «som uttalt av en bysantinsk despot». På den annen side vegret erkebiskopen seg for å anerkjenne Oslos notorisk første biskop, Asgaut (i embedet 1047-1066) som var vigslat i Roma av paven selv!

Stridighetene til tross, kong Harald var en flittig kirke- og administrasjonsbygger – to ting som for ham gikk hånd i hånd. Striden mot erkebiskopen var det første tegn på den maktkamp som noen tiår senere skulle bryte ut for fullt, både i Norge og i Europa, mellom kirke og kongemakt. Selv om de norske bispedømmene på denne tid ennå ikke var administrative størrelser eller økonomisk/politiske maktsentra av betydning, begynte kirkelige tyngdepunkter å avtegne seg i Nidaros, Bjørgvin og Oslo. Bjørgvin, eller mer presist Selje, hadde forlenget fått sin helgen i St. Sunniva, og Nidaros fikk sin i St. Olav umiddelbart etter helgenkongens død. Oslo hadde ingen helgen, og skal man spekulere, er det fristende å mistenke både kong Harald og biskop Asgaut for å ønske seg en lokal helgen med et udiskutabelt ry. Hallvard Vebjørnsson fyllte betingelsene, og ifølge tradisjonen ble han på kongens befaling allerede i 1053 gravd opp og flyttet til Mariakirken i Oslo (kongens kirke på kongsgårdens grunn!) der han ble skrinlagt bak høyalteret. Da Hallvardskirken (bispekirken!) sto ferdig tidlig på 1100-tallet, ble han flyttet dit og fikk selskap av Sigurd Jorsalfar. Tidspunktet 1053 er imidlertid usikkert. Men selv om St. Hallvard skulle være skrinlagt i Oslo så sent som 1120-30, indikerer intensiteten i helgendyrkingen at han ble brukt for å fremme byens og etterhvert bispestolens anseelse.

Allerede i 1137 ble Hallvardskirken plyndret og brent av danskekongen, men helgenskrinet og relikviene ble reddet ut og senere ført tilbake og oppbevart i den gjenoppbygde kirken helt til utgangen av katolsk tid. Men som symbol for Oslo by har St. Hallvard i beste velgående også overlevd reformasjonen og 450 lutherske år. Norges hovedstad regner ham stadig som byens skytshelgen, hans navn er fremdeles knyttet til ruinene av middelalderens bispekatedral i Oslo, og en av byens katolske sognekirker og byens fransiskanerkloster bærer hans navn. Oslo bys «fortjenestmedalje» er oppkalt etter St. Hallvard, likeledes tidsskriftet for byhistorie.

Og nettopp i en multikulturell, moderne storby kan St. Hallvard, snart tusen år etter sin død, stadig fremstå som et forbilde på høvisk fremferd og på viljen til å beskytte den svake og hindre urett. At han gjorde det med livet som innsats, er Hallvard Vebjørnssons største helgeninnsats, og i det utfordrer han vår medmenneskelighet.

Litteratur:

Vera Henriksen: *Fra kristning til reformasjon, Den katolske kirke i Norge*, Aschehoug 1993

Oskar Garstein: *Oslo katedralskole, Nicolaus Brekespear og St. Hallvard*, Oslo katedralskole 2003

Arnved Nedkvitne/Per G. Nordeng: *Oslo bys historie 1*, J.W. Cappelen 1991

Claus Krag: *Norges historie 2*, Aschehoug 1995

Erik Gunnes: *Norges historie 2*, J. W. Cappelen 1976

Oslo Byleksikon, Kunnskapsforlaget 2000
www.katolsk.no

Et sjeldent St. Hallvard-bilde – fra en alterkalk forarbeidet i Norge ca. 1340, nå i Nationalmuseet i Stockholm. (Fra boken: «Fra Urtegaten til Enerhaugen. St. Hallvard menighet 100 år» av Johs. Bruce.)

bok- omtale

Jødiske bønner før Jesus

Torleif Elgvin:
Mine lepper spiller fløyte
Verbum forlag 2003, 156 sider

Denne boken er en sjeldenhet: Den gir oss tekster fra dødehavsrullene og andre, samtidige manuskripter i norsk oversettelse. Dødehavsrullene er tekster som har vært innhyllet i et hemmelighetsfullt slør siden de ble funnet i Qumran mellom 1947 og 1956. Og nå får vi ta en titt bak sløret.

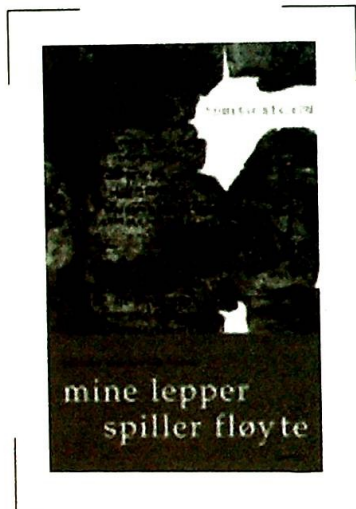
Torleif Elgvin, som står for utvalget og oversettelsen, er en av Norges fremste kjennere av dødehavsrullene. Han er med i den internasjonale gruppen som arbeider med å tyde, tolke og utgi disse gamle jødiske skriftene. Han har studert og forsket i Israel i en årrekke og har doktorgraden sin fra Det hebraiske universitetet i Jerusalem.

Hva er det så Elgvin gir oss når han nå gjør deler av dødehavsrullene tilgjengelige på norsk? Det er poetiske tekster og bønner fra cirka 250 år før Kristi fødsel til noen år etter hans død.

En fjerdedel av dødehavsrullene består av bibeltekster, og samtlige av de gammeltestamentlige bøker ble funnet i grottene ved Qumran, så nær som Esters bok. Disse skriftene har vært spennende for bibelforskere, for de kan være til hjelp i det møysommelige arbeidet med å spore overleveringen av de tekstene vi legger til grunn for våre bibelover-

settelser. Men disse tekstene er mest av alt spennende for bibelforskere, ikke vanlige norske lesere.

En annen viktig del av biblioteket fra Qumran var katekismer, bibelkommentarer, profetier og

apokalypter. Disse tekstene viser forskerne at samfunnet i Qumran var på kant med det jødiske samfunnet generelt og med prestene i Tempelet i Jerusalem spesielt. De forteller historien om et lite samfunn i frivillig eksil i ørkenen, opptatt av å dyrke sin egenart. De ventet på endetiden, og i mellomtiden var de opptatt av kultisk renhet og polemikk mot storsamfunnet.

Men de hadde også et rikt bønneliv, og Elgvin gir oss i sin bok et bredt utvalg av bønner fra dødehavsrullene og andre, samtidige manuskripter. Noen av dem er fra den bredere jødiske tradisjonen, og noen er forfattet i

Qumran. Det er tekster som kan minne om Salmenes bok eller om de sangene vi finner hos de gammeltestamentlige profetene.

Enkelte av bønnene er vakre, enkle og rørende. De appellerer antakelig til en norsk, kristen leser på grunn av sin likhet med bibelske bønner. Andre av bønnene i boken er mer fremmedartede. Det er heller ikke så rart. Det dreier seg ikke om bønner fra vår arv, det er jødiske bønner – to tusen år gamle.

Det å lese og forstå så gamle tekster, er ikke enkelt. Men Elgvin har forsynt boken med en grundig innledning, og hver bønn følges av en note som forklarer tekstens historiske kontekst. Dermed gir disse bønnene et innblikk i en viss type jødisk fromhetsliv fra tiden rundt Jesu fødsel.

Men Jesus tilhørte ikke Qumransamfunnet. Fra tid til annen dukker det opp spekulasjoner: Kan Jesus ha gått i lære der? Var det derfor han skilte seg ut når han startet sitt offentlige virke? Johannes døperen bodde i ørkenen – kan han ha vært en venn av Qumransamfunnet? Det er bred enighet blant forskere om at dette ikke stemmer, først og fremst fordi ingen ting i skriftene fra Qumran kan sees å peke frem mot det som ble det sentrale i Jesu forkynnelse.

I den grad bønnene i denne boken representerer det utvalget av alminnelige bønner som ble brukt i Qumran, kan dette lære oss noe om den religiøse konteksten Jesus sto i. Han kan godt ha

bedt enkelte av disse bønnene, og kanskje vil han tre tydeligere frem for deg i sin historiske kontekst gjennom lesningen av disse tekstene.

Men det er villedende at Verbum har utformet boken nærmest som en bønnebok. Verbum er et kristent forlag, og dette er ikke kristne bønner. Det er til dels vakre tekster som har en historie å fortelle, og det er der deres verdi ligger for oss.

Susanne Kjekshus Koch

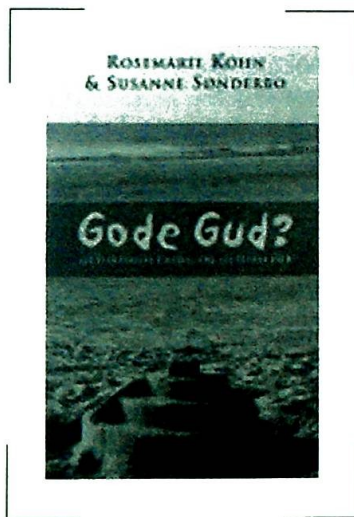
Gode Gud? Gudsforgiftning og gudsbilder

Rosemarie Köhn &
Susanne Sønderbo:
*Gode Gud? Gudsforgiftning
og gudsbilder.*
Pax Forlag A/S, Oslo 2003,
182 sider

Dette er en redigeringsmessig sett rotete bok, om det nå skyldes forfatterne Rosemarie Köhn og Susanne Sønderbo eller forlaget. Innholdsmessig er det nemlig to bøker: en om et viktig teologisk emne, nemlig gudsbilder, og en polemisk, hva denne anmelder vil kalle «pamflettdel», om homofilstriden i Hamar bispedømme. I tillegg kommer at de to forfatterne har skrevet kapitlene «hulter til bulter», med initialene sine på slutten av de enkelte kapitler. Selv endte jeg opp med å markere i begynnelsen av hvert kapittel initialene til den enkelte forfatter. Det vil jeg anbefale nye lesere å gjøre også.

Det som fra forlagets side kanskje er vurdert som mest «sensasjonelt» i boken, er vel reaksjonene pro et contra som kom i forbindelse med Siri Sunde-saken. Men mye av dette er allerede kjent stoff. Her hadde det, som nevnt, klart seg med en separat «pamflett».

Det som virkelig vil kunne interessere kristne av ulike konfesjoner i denne boken, og som kanskje senere bør komme i en egen og noe utvidet bok for seg, er redegjørelsene for vårt gudsbilde. Enig eller uenig: Her er forfatterne dristige. Vi får innblikk i kvinneteologien på 1970-tallet og den nye gudsidentifikasjon for kvinnene. Denne identifikasjon ble den gang presentert i motsetning til det gudsbilde mange strevet med – den dominerende Gud som sprer frykt for Guds dom,

som forfatterne sier. Köhn ønsker å få frem at Gud er en nådig Gud, som dekker over vår fortid med tilgivelse, og, som hun sier, «kler fremtiden vår med håp».

Hun stiller også spørsmålet om hvorfor den dømmende og fordømmende Gud er blitt så dominerende og tilstedeværende hos mange mennesker. I et kapittel kommer Sønderbo inn på hvordan gudsbilder oppstår, og hun gir flere eksempler på demoniske og destruktive gudsbilder. Det mener forfatteren er fordreide gudsbilder, som oppstår ved at ett aspekt eller én fremtredelsesform av Gud blir overbetont og gjort absolutt, d.v.s. en ensidig moralistisk Gud som ubarmhjertig straffer synder.

Forfatterne tar også opp menneskets personlighets- og trosut-

vikling fra barn til voksen. Her illustreres teksten med instruktive plansjer over gudsbildet hos mennesket i de forskjellige aldersstadiene. De redegjør også for den misbruk av religion og religiøs tro som har ødeleggende følger for tilhengerne og de troende, men presiserer samtidig at det er ukorrekt å snakke om destruktiv religion, for religionen er i seg selv aldri destruktiv; det er den bare når den blir misbrukt.

Etter på en instruktiv måte å ha tatt for seg hva de kaller «gudsforgiftning», trekker forfatterne i siste del av boken frem hva de mener er gode og styrkende gudsbilder, viktige for våre liv og vår tro. Her brukes Matteus-evangeliet som utgangspunkt. Köhn har her noen «stoppesteder» i Matteus-evangeliet som hun hviler ved, og så gir hun leserne sine veloverveide betraktninger. Her møter vi den teologisk lærde Rosemarie Köhn. Det er heller ikke tvil om at Susanne Sønderbo har et godt grep om sitt emneområde: psykologi/religion/terapi. Hun får flere steder frem hvorledes den frigjørende Gud må få overtaket i oss. For begge forfatterne dreier det seg om for oss mennesker – oss kristne først og fremst, kanskje? – å møte utfordringens og forvandlingens Gud. Disse teologiske og psykologiske terapeutiske delene av boken tar med andre ord opp tunge religiøse og eksistensielle spørsmål på en beundringsverdig måte, i et greit språk, slik at leserne ikke blir skremt bort fra emner som kunne ha virket teologisk vanskelige for ikke-teologer.

En ting denne anmelder vil bemerke spesielt, er litteraturlisten forfatterne har tatt med bakerst i boken. Den er tydeligvis ikke ment som en paradeoppstilling over deres egen lærdhet og innsikt: Bøkene det henvises til, er overkommelig lesning for de aller fleste «bokvante» med interesse for de emner boken tar opp.

Baby Johannessen

presse- klipp

RELIGIONSFRIHETEN TRUES I INDIA

Siden hindu-partiet *Bharatyia Janata Party*, BJP, fikk makten i India i 1999 via en samlingsregjering, har vold mot muslimer og kristne økt kraftig; muslimene utgjør ca. ti prosent av befolkningen, de kristne tre. Oppslutningen om BJP-partiet har økt siden 1999 og volden i takt med det, sier indiske kirkeledere. I politisk øyemed bruker hinduekstremister regulær hetskampanje og ryktespredning mot landets kristne: Kristne misjonærer anklages for å tvinge hinduer til å konvertere til kristendommen og for å være en trussel mot Indias religiøse identitet. Terror mot de kristne skal skremme dem tilbake til den rette indiske tro, hinduismen.

Både Indias Kristne Råd og landets katolske biskoper har gjentatte ganger protestert mot volden og overgrepene, som rammer både kristne og muslimer rundt om i landet. «Politiet og statsmakten stiller ofte som tilskuere eller indirekte støttespillere» for disse voldsmennene, heter det i en fersk uttalelse fra rådet. De katolske biskopene påpeker, etter nok en voldelig aksjon mot en landsby i delstaten Orissa, at den indiske regjeringen har «grunnlovfestet plikt til å forsvare folks liv og verdighet», og «plikt til å sikre religionsfrihet, en

grunnleggende rettighet, for alle landets borger».

For første gang er India blant de land hvor *US Commission on International Religious Freedom*, et rådgivende organ for den amerikanske kongressen, mener det er grunn «til stor bekymring» for alvorlige brudd på religionsfriheten. Kommisjonens formann påpekte nylig bl.a. at den indiske regjering «ennå ikke har trukket noen til ansvar» for opptøyene i Gujarat-provinsen i 2002 der ca. 2000 mennesker, flesteparten muslimer, ble drept. Andre land på kommisjonens liste er Burma, Kina, Eritrea, Iran, Nord-Korea, Pakistan, Saudi Arabia, Sudan, Turkmenistan og Vietnam.

THE TABLET

TRO, FRIHET OG SAMVITTIGHET

«Beskyttelse av tanke, samvittighet, religion og overbevisning er et kjerneområde for Amnesty International,» understreker Petter Eide, generalsekretær i *Amnesty International*, i bladet *Ropet fra øst*, som utgis av organisasjonen *Misjon i øst*. «Mennesker over hele verden blir utsatt for grusomme overgrep på grunn av sin religion eller overbevisning. Muslimer i Kina, kristne i India, jøder i Russland og urfolk verden over er blant dem som stadig blir utsatt for overgrep. Det er svært

viktig at mennesker som utøver sin tro, beskyttes mot overgrep. Men i utøvelsen av sin tro må man respektere andres frihet og rettigheter. Nettopp fordi religion kan brukes politisk, skaper religionsfriheten en sterkt behov for et bredt menneskerettighetsvern. Derfor kan religionsfrihet begrenses hvis den utfordrer offentlig sikkerhet og orden eller individers frihet og rettigheter.»

ROPET FRA ØST

SKITT OG KANEL I VÅR HISTORIE

«Kulturarv» er altså et kritisk ord som gjør det nødvendig å skille mellom skitt og kanel i vår historiske arv. Heksebrenning hører ikke med til kulturarven, selv om det hører med til vår historie. Stavkirkene, derimot, eller Bachs musikk og Grundtvigs salmer, de hører med, skriver Svein Aage Christoffersen, professor ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, i *Verdens Gang*. Og fortsetter: «Dermed er det ikke sagt at alt som er negativt, bare skal siles fra og glemmes. Det skal tvert imot huskes, først og fremst for ofrenes skyld, men også av hensyn til vår kulturelle selvforståelse. En viktig del av den kristne kulturarv er nettopp en form for hukommelse som gir rom for ofrene for egne og andres overgrep. Det hører med til vår kristne kulturs

historiske bevissthet og vår kritiske omgang med oss selv og andre.

VERDENS GANG

IKKE ENESTÅENDE

«Vi må kompromissløst gjøre opp med kirkens medvirkning til at ondskaper har kledd og fortsatt kler seg i sakrale klær,» skriver Halvor Nordhaug, rektor ved Menighetsfakultetets praktisk-teologiske seminar. «Ingen kristne må tro at de av Gud er satt i en stilling som gir dem rett til å eie og forføye over sannheten på en slik måte at andres religionsutøvelse hindres. Både historien og teologien lærer oss dessuten at vi ikke kan anse den 'kristne kultur' eller den historiske og aktuelle 'kristendommen' som etisk og kulturell overlegen, for ikke å si enestående i forhold til andre religiøse fellesskap.»

LUTHERSK KIRKETIDENDE

FRIHET – PÅ BARNES BEKOSTNING

«Tro ikke at det blir stille på arenaen fremover. Familiepolitikken blir en stadig tydeligere verdikamp,» skriver Odd Anders With, kommunalråd i Trondheim, i forbindelse med diskusjonen om «homo-ekteskap» og homofile pars krav om rett til å adoptere barn. «Vi registrerer at voksnes behov for 'frihet' altfor ofte går foran barnas behov for nærhet og trygghet. Forpliktelse er blitt et litt fremmed ord i flere generasjoner. Ordene toleranse og utydelighet oppfattes å ha samme innhold.» With understreker at både barns rett til en mor og en far og «ekteskapets særstilling er solid støttet opp om, faglig, politisk og ideologisk i regjeringens familie-melding».

Han minner også om at «i den bredt sammensatte Verdikommisjonens verdimelding, *Et brev om friheten*, står det bl.a. følgende: 'De voksne har frihet til å velge samlivsform. Det har ikke barna.

Frihet for voksne og trygghet for barna kan kollidere. Her må hensynet til barna være viktigst.»

VÅRT LAND

FORSKNINGENS IRRVEIER

«Få filosofer har advart så sterkt mot å degradere mennesket til en vare som Immanuel Kant i sin tid gjorde. Det er derfor litt av et eiendommelige sammenfall at nettopp nå, i forbindelse med 200-årsdagen for hans død, går nyheten verden rundt om de første klonede menneskelige embryoer (i Sør-Korea),» skriver Matthias Gierth i den økumeniske ukeavisen Rheinischer Merkur. «For Kant betød menneskeverd at man aldri må betrakte mennesket som middel, men alltid som mål i seg selv. Denne visjonen vil for alltid forbli uoppnåelig for de 30, allerede ødelagte sørkoreanske 'kloningene'.

Dette asiatiske tabubrudd understreker at det haster med et internasjonalt forbud mot kloning, et forbud mange har etterlyst i flere år. Men verdenssamfunnet har hittil vegret seg, sist da

FN-forhandlinger i fjor høst likevel ikke førte til enighet. En FN-konvensjon mot kloning, med klare sanksjonsmidler og en internasjonal overvåkingsinstans, vil utvilsomt være retningsgivende. Men forbudet må være omfattende, fordi enhver oppdeling i reproduktiv kloning på den ene side og terapeutisk kloning på den annen, er et selvbedrag. Fortsatt krever land som Kina og England at et forbud kun skal omfatte reproduktiv kloning, men de sørkoreanske eksperimentene avslører at dette kun holder i teorien: Enhver 'klon' er et reprodusert vesen, identisk med originalens kromosomer. Hva som skjer med den, avhenger av vitenskapens ønsker: Hvis klonen skal vokse opp, planter 'skaperne' den inn i en kvinnes livmor; hvis stamcellene skal brukes til forskning, blir klonen drept. Terapeutisk kloning er med på å skape forutsetningene for å utvikle teknikker til bruk ved reproduktiv kloning – og er derved indirekte pådriver for reproduktiv kloning.»

Mange kirkelige ledere har

10 ÅR MED KATOLSK FORUM ASKER OG BÆRUM

Vi feirer jubileet med seminar i menighetssalen, Mariakirken, Stabekk, 8. mai 2004, kl. 11.00-18.00.

Kl. 11.00 og avslutter med messe i Maria-kirken kl. 17.00.

Kl. 11.00 Ankomst, kaffe og te.

Kl. 11.15 "Det finnes ikke noe alternativ til dialog..." ved Margunn Sandal, generalsekretær i Norske Kirkeakademier.

Kl. 12.30 "Det sakrale rom". Foredrag med lysbilder ved sivilarkitekt Kjell Lund.

Kl. 13.45 Serveres en lett lunsj.

Kl. 14.45 "Kirkemusikk = liturgi, sang og poesi" ved Wolfgang Plagge, organist og komponist.

Kl. 16.00 "Men størst av alt er kjærligheten" ved pater Iru Pethurupillai, St. Olav menighet.

Kl. 17.00 Messe i Mariakirken.

Det blir kaffepauser mellom foredragene med anledning til samtale og spørsmål til foredragsholderne.

Påmelding til jubileumsseminaret til Liv Wethe,

telefon/fax 67 17 39 34 eller til Rønnaug Aaberg Andresen,

telefon 66 78 12 29, fax 66 90 27 10 eller

e-mail: ronnauga@online.no

kommet med sterkt kritikk mot de sørkoreanske forsøkene, hvor embryoene ble kastet etter at ønsket stamcellemateriale var samlet inn. Mange ser forsøket som et farlig skritt i retning av uregulert kommersialisering av menneskelig liv. Biskop Elio Sreggia, visepresident i Det pavelege råd for livet, sier innhentning av stamceller fra embryoer som kastes etterpå, er en fremgangsmåte «full av ulovlige handlinger».

RM/THE TABLET

RELIGIØS INTERESSE I SAMTIDSKULTUREN

«Vi opplever i dag at religion som fenomen setter mer preg på samtidsscenen enn mange ville trodd for 25 år siden. På den ene siden har vi en fornyet interesse for tradisjoner og kultur som religion i dag nyter godt av, fordi religioner på mange måter forvalter mye av kulturarven,» skriver Jan-Olav Henriksen, professor ved Menighetsfakultetet, i en kronikk i Aftenposten.

«Dette synes å fylle et viktig behov i samtidskulturen. På den annen side er religiøse interesser sammenfiltret med mange av dagens politiske konflikter. De skaper et bilde av religion som konfliktkaper og grunnlag for irrasjonell fanatisme. Midt mellom disse to versjonene av religion står de grupper av mennesker som lever som troende og praktiserende religiøse, uten å være verken voldelige fanatikere eller interessert i religion bare for kulturarvens skyld.» AFTENPOSTEN

DEN VERDSLIGE KRISTENHET
«Religionsfrihet er lovfestet i Norge, men det er visst vanskelig for norske politikere å forstå hva det betyr, så lenge de indirekte er ledere av en statskirke. Da går det i ball for dem. Ja, også direkte leder de denne anakronismen, enten de er troende eller hednin-

ger, utnevner dens biskoper i basketak om verdslige verdier, krever av Kirken at den skal være en sosialdemokratisk arbeidsplass og truer menigheter med represalier om homofilt samliv ikke blir akseptert i bønnefellesskapet,» skriver Jan E. Hansen i Aftenposten.

«Dette kan også ligne fundamentalisme, statlig og sekularisert, fordi politikerne er vant til at ikke-religiøse idéer skal definere religionens plass i statskirkesamfunnet.» AFTENPOSTEN

FORSONING INNEN OVERSKUELIG FREMTID?

I et oppsiktsvekkende intervju sier kardinal Paul Shan Kuo-hsi, Taiwan, at innen overskuelig fremtid vil splittelsen innen den katolske kirke i Folkerepublikken Kina være overvunnet. Den politiske situasjonen i Kina har endret seg i positiv retning under den nye ledelsen, samtidig er motsetningene innen kirken blitt mindre. Kardinalen mener at innen De olympiske leker i Kina i 2008 vil den nåværende tilnæringsprosess være over. Han ser heller ingen uløselige problemer når det gjelder diplomatiske forbindelser mellom Kina og Vatikanet og Kina. Full religionsfrihet kan man imidlertid ikke forvente at regjeringen i Beijing vil innvilge. CIG

KRITIKK AV EUS ASYLPOLITIKK

Fem ledende kristne organisasjoner, hvorav fire katolske, er kritiske til et forslag til EU-direktiv om asylsøkere: forslaget «gir ikke tilstrekkelig beskyttelse for virkelige flyktninger», det «krenker asylsøkeres rett til å få sin sak bedømt ut fra de foreliggende fakta» og bør følgelig forbedres, mener Caritas Europa, Kirkenes Kommissjon for migranter i Europa, Sekretariatet for Kommissjonen for EUs bispekonferanser, Jesuit Refugee Service

Europa og Quaker Council of Ministers. Det er særlig det enkelte lands rett til å avvise søknader før en evt. ankesaken er ferdigbehandlet, samt utarbeidelse av en liste med «sikre tredje land» hvor asylsøkere skal kunne sendes uten fare for sin sikkerhet, som påtales. Intet land kan anses som absolutt sikkert, mener de fem.

En rapport utarbeidet av JRS, Jesuit Refugee Service, med base i Roma, kritiserer europeiske regjeringer for økende bruk av interneringsleirer for flyktninger og asylsøkere. «Asyl innen EU blir stadig barskere og mer avskrekkende,» sier en talsmann for JRS. «Asyl er en menneskerett og følgelig i tråd med et rettsbasert styre, men slik fungerer det dessverre ikke i Europa som helhet.»

I det svenske katolske tidsskriftet *Signum* skriver Anna Maria Hodacs at «de felles EU-reglene kommer sannsynligvis til å ligge på et meget lavt ambisjonsnivå og under det nivå som i dag anvendes i Sverige og i andre forholdsvis generøse medlemsland. En rekke frivillige svenske organisasjoner som *Amnesty*, *Caritas*, *Redd Barna*, *Røde Kors* underkjenner forslaget fra EU-konventet og krever en redegjørelse fra den svenske regjeringen om hvordan den vil forholde seg under de felles forhandlingene.» Men heller ikke Sverige samsvarer de «fine honnørord» med den faktiske behandling av flyktninger og asylsøkere, ifølge Hodacs: Ofte brukes honnørdord nettopp til å dekke over en alt annen enn human behandling! I Europa som helhet synes det «mer politisk gangbart å bygge murer enn å forsøke å virkeliggjøre rettferdighet og medfølelse innen rammen av de muligheter som faktisk finnes. Å gi ordene tilbake deres rette betydning, er et første skritt mot å forhindre et totalt moralsk sammenbrudd i flyktningepolitikken både i EU og i Sverige,» skriver Hodacs.

THE TABLET/SIGNUM

VATIKANET ÅPNER DØRENE FOR TRE KVINNER

Den Internasjonale teologiske kommisjon (ITC), rådgivende organ for Troskongregasjonen, har fått sine første kvinnelige medlemmer: Barbara Fallersleben, dekanus ved teologisk fakultet i Fribourg, Sveits, og sr. Sara Butler, som underviser i dogmatisk teologi ved erkebispedømmet New Yorks St. Joseph Seminar i Yonkers. ITC ble opprettet av pave Paul VI i 1969 som svar på kritikk om at Troskongregasjonen ikke lyttet nok til kirkens teologer. Noen mener ITC, pr. i dag 30 medlemmer, fungerer etter pave Pauls intensjoner, andre ser den som håndplukket sandpåstrøer på Troskongregasjonens oppfatninger. Den kjente teologen Karl Rahner mente det siste og trakk seg på 1970-tallet ut av ITC.

Paven har også utnevnt Harvard-juristen Mary Ann Glendon til president for Det pavelige råd for samfunnsvitenskaper. En 'feministisk vri' i Vatikanets personalpolitikk? «De ble ikke valgt fordi de er kvinner,» sier kardinal Georges Cottier, tidligere ITC-formann. Men: «Kvinner kan bidra med sin særlige sensitivitet i spørsmål der menn kanskje har et annet syn.» De tre er høyt kvalifisert, men vil de bringe nytenkning? Glendon, rangert blant USAs 50 toppjurister, hører til den katolske høyreside; ledet Vatikanets delegasjon til FNs kvinnekongress i 1995, er en sterk talsmann for kvinners verdighet. Butler ses som konservativ; var tidligere for kvinnelige prester, men skiftet syn på 1970-tallet. Både Butler og Fallersleben har arbeidet med økumenikk, henholdsvis i forhold til den anglikanske og den ortodokse kirke.

NCR/THE TABLET

P.S. I det bladert er ferdigredigert meldes det at kardinal König, Wiens tidligere erkebiskop, er død. Vi kommer tilbake til denne sentrale skikkelse i neste nr.

(Redaksjonsslutt 15.3)

NORGES KATOLSKE KVINNEFORBUND MINNES AIMÉE WEDSET

Aimée Wedset er død, 74 år gammel. En markant leder av Norge Katolske Kvinneforbund og styremedlem i Verdensunionen av katolske kvinneorganisasjoner er gått bort.

Aimée Wedset ble NKKF's formann (det het da fremdeles formann!) i 1979, og hun virket i tre perioder, til 1988. I 1987 kom hun med i styret for Verdensunionen av Katolske Kvinneorganisasjoner (WUCWO). Men etter at hun var blitt gjenvalgt til sin annen styreperiode i 1991, måtte hun midt i perioden gi opp dette vervet, da hun ble syk.

I Aimées tid som leder av Norges Katolske Kvinneforbund deltok forbundet aktivt i samfunnsdebatten og utarbeidet høringsuttalelser til regjeringen, bl.a. om prenatal diagnostikk og om kunstig befruktning. På prinsipielt etisk og kristent grunnlag kom NKKF med advarsler mot et nytteorientert syn på individets rett til liv og mot eksperimentelle sider ved genetisk manipulasjon. Dette er bare nevnt som eksempler på saker hvor Aimées sterke engasjement og rettferdighetssans kom til uttrykk. Hun var raskt frampå med å påtale alt hun oppfattet som urettferdighet, og hun minnes ikke minst i WUCWO som talerør for katolske kvinner

som er i en minoritetssituasjon i sitt land. Da hun måtte trekke seg på grunn av sykdom, var hun blitt valgt som leder av en arbeidsgruppe innenfor WUCWO's styre, «Women and Church», og hennes hovedtanke i arbeidet i denne gruppen var å utvikle tankene om kvinners og menns partnerskap i Kirkens legmannsarbeid.

Det var gjennom Norges Katolske Kvinneforbund at jeg selv ble kjent med og samarbeidet med Aimée i mange år, og etterfulgte henne både som NKKF-formann og i WUCWO's styre. Gjennom alle år beholdt hun sin levende interesse både for sine nære omgivelser og for hva som rørte seg rundt om i verden. Med hennes sterke meninger og evnen til å gi uttrykk for dem, var det helt til det siste vederkvegende å besøke Aimée og diskutere problemer og synspunkter i vår katolske kvinneverden med henne.

Det er sikkert mange av NKKF's medlemmer rundt om i landet som har møtt og husker Aimée. Det var også en del av hennes tidligere venner fra kvinneforbundet som var tilstede ved requiemmesse i St. Dominikus kirke 2. mars og tok avskjed med henne. Begravelsen og minnestunden etterpå ble en lys og rik opplevelse, med hovedvekten på minnet om et raust, involvert og positivt menneske.

Vi lyser fred over Aimée Wedsets minne.

Rønnaug Aaberg Andresen

KONSERT 15. MAI 2004 KL. 18.30 I ST. HALLVARD KIRKE, ENERHAUGGT. 4, OSLO

Program for avslutningen av St. Hallvardsdagen:
Annar Follesø (fiolin) og Wolfgang Plagge (klaver) spiller Brahms.
I tillegg spiller Plagge Grieg og egne verker.
Lars Roar Langslet holder aktuelt foredrag.
Henny Moan leser fra Kristin Lavransdatter av Sigrid Undset.
Danseinnslag (tamilsk). Lett servering med 'etniske tilsnitt'
Entré kr. 100,- inkl. servering. Inntekten går til arbeidet i St. Hallvard kirke.

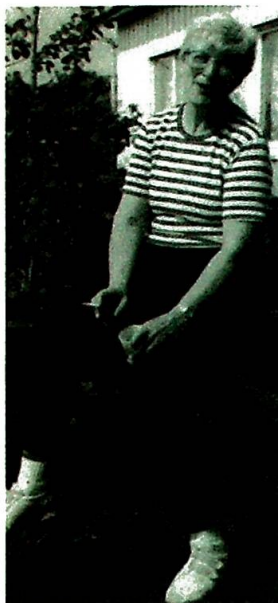
**MINNEORD OM
AIMÉE WEDSET –
UNDER REQUIEMMESSEN I
ST. DOMINIKUS 2.3. 2004**

Aimée var en tøff dame, modig og rakrygget, med en uoppslitelig energi. Hun var sogar mester i fektesporten. Og hun hadde sterke meninger og meningers mot, så det var ikke ufarlig å fekte med henne.

Men det kunne sies om Aimée som Alexander Kielland sa om sin søster Kitty: Hun er like snill i midten som hun kan være skarp i kantene. Aimée hadde et uttømmelig forråd av hjertelag, omsorg og generøsitet. Og hun hadde tjener-sinnet overfor alle oppgaver hun fikk.

Hun følte intenst for sitt arbeid i barnpsykiatrien. Når hun engasjerte seg, sparte hun seg aldri. Allerede i min grønne ungdom her i St. Dominikus ble Aimée ansett som hørende til urkirken. Hun var jo ikke konvertitt som oss andre, men hadde vokst inn i det og følte at kirken var hennes annet hjem. Hun var aktiv i legmannsarbeidet og Katolsk Kvinneforbund, i Katolsk Studentlag og Nordisk katolsk høyskole. Hun sang i kirkekoret, hun var til tjeneste i stort og smått, og tok gjerne en tørn når det trengtes sterkere armer enn dem saktmodige munkene kan ventes å ha.

Især var hun krumtapp i det sosiale liv for oss som vanket fast i St. Dominikus i Neuberggt. Vi er mange som husker med særlig fryd de livlige sammenkomstene hjemme hos Aimée etter midnattsmessen påskenenatt. Det var åpent hus som raskt ble fylt, og selv hadde hun i dagevis bakt og stekt og pyntet til fest. Aimée ordnet også med lesningene under messen dengang, og sørget alltid for selv å fremføre den som innbød alle til å komme og glede seg over de fete retter: kom og et, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk! Det ertet vi henne

alltid med, og Aimée elsket erting – vi sa at melk så vi ikke mye til, og betale måtte vi allikevel – men det vi samlet betalte, var sikkert bare en brøkdel av hva gildet kostet. Som alltid bar Aimée det meste selv. Det lå en gjenglans av påskelyset over Aimées generøsitet.

Hun bar det meste selv – og hun fikk meget å bære de siste årene. Et slag felte henne, men hun bet tennene sammen og kom seg langsomt igjen. Nye fall og smertefulle sykdommer kom til, men Aimée var ukuelig. Hun hadde den ufattelige viljestyrken, og i tillegg en boblende humor, en sans for å finne de store gleder i de små, og en bergfast tillit og tro.

Vi bør glede oss med henne over at hun fikk slippe flere lidelser nå og er tatt inn i lyset hos sin Frelser, som hun trodde så fast på. Der er hun for alltid Aimée, vår søster Amata, elsket også i de himmelske hærskarere.

Vi som var Aimées venner, står i stor takknemlighetsgjeld til henne, for alt hun var og gav. Vi vil bevare minnet om den unge, sterke, livsglade og rause Aimée, for det var slik hun var, og slik vil hun nå være for alltid, fristilt fra alle plager til evig liv hos Gud. Vi lyser fred over hennes minne.

Lars Roar Langslet

Herre, skjenk meg humor

Gi meg en god fordøyelse, Herre,
og noe å fordøye.
Gi meg kroppens helse,
og hjelp meg å ta godt vare på den.
Gi meg en hellig sjel, Herre,
som har øye for alt som er vakkert og rent,
og som ikke forskrekkes når den får se synd,
men vet å rette opp det gale.
Gi meg en sjel som ikke vet å kjede seg,
sukke eller klage.
Tillat meg ikke å bekymre meg for meget
for det besværlige som heter meg selv.
Herre, skjenk meg humor,
så jeg kan gjøre noe ut av denne tilværelsen
og la andre få glede av den. Amen

Thomas More (1478-1553)

blikk på tiden

EN ERKEBISKOP – ELLER GJENSYN MED APARTHEID

Noen mennesker ruver mer enn andre – i kraft av evner og energi, fokus og utholdenhet, mot og klarsyn.. Den 13. februar i år døde en slik 'ruver': erkebiskop Denis Hurley av Durban. Det gikk visst norsk presse forbi. Eller gikk noen linjer oss forbi?. Hurley fortjener imidlertid adskillig mer enn et par linjer – i hvert fall i den lille katolske flik av norsk presse.

Som ung biskop av Durham – han var 31 år da han ble utnevnt i 1947 og kirkens yngste biskop på den tid – overtalte Denis Hurley sine hjemlige katolske bispekolleger til å brennmerke apartheid som et «inngrodd onde»; han roste katolske ordenssøstre som, i strid med sørafrikansk lov, lot svarte elever få plass ved skolene deres og greide å velte lovforslag som ville gjort fellesgudstjenester for svarte og hvite ulovlige! Man gnir seg i øynen i ettertid over at et slikt lovforslag i det hele tatt kunne komme opp, men slik var det.

Denis var sønn av irske immigranter, faren var fyrvokter, og Denis gikk på barneskole bl.a. på Robben Island – øya som senere ble kjent og beryktet som Nelson Mandelas tilholdssted i lange fengselsår – samt på en rekke andre utposter som farens jobb bragte familien til. Etter prestevigsel i Roma i 1939 – med glitrende eksamensresultater – steg han uvanlig raskt i gradene fra kapellan til biskop og til leder for

bispekonferansen. Samtidig var det afrikaanerdominerte *National Party* på vei mot makten i Sør Afrika: I 1948 kom rasereformene. Hurley, som under studietiden i Roma hadde opplevd en rekke høyt begavede fargede studenter på nært hold og følgelig hadde måttet revidere den tradisjonelle

*Erkebiskop Denis Hurley
taler ved et anti-apartheid-
møte i 1989.*

rasetenkning han var oppvokst med, fikk etterhvert sine kolleger med på protester mot apartheidspolitikken. Ingen selvsagt ting den gang: Også katolske sogn hadde ofte én kirke for hvite katolikker og én for svarte!

Biskopenes fremstøt – Hurleys motstandere kalte ham «den kirkelige Che Guevarra!» – var lite populære hos myndighetene, og

Hurleys hus ble gjentatte ganger angrepet med bensinbomber. Nylig ble det avslørt at han sto på listen over statens «mest ettersøkte» fiender. Politiet fikk i oppdrag å bruke bakvaskelskampanjer og skitne tricks for å få has på Hurley – hans kirkelige rang gjorde direkte arrest litt kinkig. Og han visste å bruke sin rang når det trengtes. Ble sikkerhetspolitiet for nærgående, pleide han, å nevne sånn *en passant* på sin overvåkede telefon at joda, han hadde fremdeles kardinal Mindszentys ring på fingeren. Håpet var at noen mer velinformerte politifolk ville lukte lunten: fra revolusjonsåret 1956 og helt frem til 1977 satt den ungarske kardinal Mindszenty i eksil i den amerikanske ambassaden i Budapest som en stadig og ubehagelig påminnelse om kommunistregimets nederdrektighet. Budskapet var klart: En Hurley i fengsel, kunne bli mer belastende enn en Hurley på frifot!

Han ble trukket for retten et par ganger, bl.a. etter at han hadde anklaget politiet i Namibia for å bruke tortur, men ble satt fri på grunn av bevisets stilling. Han møtte flere ganger i retten på andres vegne: fikk frikjent en fengslet motstander av Nasjonalistpartiet og forsvarte unge menn som av samvittighetsgrunner nektet å gjøre militærtjeneste. Som president for *South African Institute of Race Relations*, var han en utrettelig påtaler av menneskerettighetsbrudd begått av politiet og hæren.

En av inspirasjonskildene til Hurleys brennende innsats for Sør Afrikas opprinnelige innbyggere var en anglikansk biskop fra 1800-tallet, John Colenso Williams, som i sin tid hadde talt zuluenes sak. For Hurley selv forble Zululand «hjemme» i alle år som prest og biskop. Han elsket «sitt» folk – det lå både rettferdighetstekning og kjærlighet bak hans 50 års innsats mot apartheid! Han vant folkets dype respekt: «Vi har mistet en konge,» sa en ordenssøster med zulubakgrunn da hun hørte at erkebiskop Hurley var død.

En annen stor inspirasjonskilde var Det 2. Vatikankonsil. Det ble en riktig oppstiver – intellektuelt, spirituelt og pastoralt! Hurley var med allerede under forberedelsene og stilte altså med *inside information* under selve kirkekonferansen.

Konsilet ga ham ny energi og inspirasjon for arbeidet mot apartheid, men det var ikke så lett å få andre kirkelige grupperinger med på en samordnet strategi. Hurley ledet bispekonferansen – for annen gang – fra 1981 til 1987 da apartheid var på sitt mest undertrykkende. «Likevel,» påpeker Ian Linden, tidligere leder for *Catholic Institute for International Relations* i London, i *The Tablet*, «kunne han ikke en gang regne med aktiv og åpen støtte fra alle prestene i sitt eget bispedømme, og slett ikke fra Vatikanet – han ble, betegnende nok, aldri påskjønet med en kardinalshatt.»

Men Hurley gjorde ufortrødent alt han maktet fra sin plass i Durban: Fikk sitt erkebispedømme med i det lokale Kirkeråd, startet et kateketisk senter, Khaniysa, og et økumenisk senter for sosial innsats, *Diakonia*. Han var en av lederne for IDASA, *Institute for Democracy in South Africa*, i dag en av landets ledende nasjonale institusjoner. Han var begeistret støttespiller for organisasjonen *Young Christian Workers*,

som hadde sitt hovedsete i Durban, og han fikk sine bispekolleger med på å støtte etableringen av den radikale avisen *New Nation*, talerør for den svartes demokratibevægelse.

Da ANC-lederne ble arrestert på 1980-tallet, var kirkens folk de eneste frie røster i Sør-Afrika., og bispekonferanseleder Hurley lot absolutt høre fra seg! Han fikk bl.a. opprettet en rettferdighet og fredskommisjon som utarbeidet «*exposure programs*», møter med virkeligheten beregnet på å åpne hvite middelklassemenneskers øyne for de grimme realitetene bak apartheid. Da aids-epidemien begynte å rase, var Hurley raskt ute med omsorgstiltak. Han stakk imidlertid aldri under stol at han ikke kunne forstå Vatikants motstand mot bruk av kondomer i kampen mot aids.

I 1992 gikk Hurley av som erkebiskop av Durban, men fortsatte som prest i domkirkemenigheten i Durban inntil han for to år siden tok fatt på å skrive sine memoarer. «Erkebiskop Hurley trivdes ved sitt skrivebord – lykkelig opptatt med å forberede taler, utarbeide rapporter, svare på flommen av brev som strømmet til fra alle verdens kanter og – i den senere tid – skrive sine memoarer,» heter det bl.a. i noen minneord om Hurley i publikasjonen *Natal Witness*. «Hans brev til venner og kjente var velformulerte, sjarmerende og vittige. Å løse kryssord var ikke Hurleys måte å slappe av på; heller da skisere et nytt prosjekt! Men alle skrivebordsanliggender ble raskt lagt til side når han følte at hans nærvær trengtes hos mennesker i nød eller var ønsket for å dele en gledestund. Han var alltid særdeles til stede i alt han gjorde, bidra med sin verdighet ved et utall anledninger, spredte mot og håp.»

Av de mange eksempler velger vi følgende: «Tidlig på 60-tallet skulle en gruppe av Meran-folket tvangsflyttes fra KwaZulu-Natal til et goldt og øde landområde

kalt Limehill. Hurley, som lenge hadde gjort alt han kunne for hindre flyttingen, dro til Limehill den dagen folk ble tvunget til å dra for å være sammen med dem og vise sin støtte, og han kom tilbake ved flere anledninger for å lytte til deres problemer. Han drog også til kirkegården i Limehill, skrev opp navn og alder på alle barna som var blitt begravet der siden tvangsflyttingen, og han sørget for at listene ble offentliggjort. Regjeringen var rasende... Den 13. februar i år lot Hurley memoarer være memoarer og bega seg til Fatima Klosterskole, som hadde insistert på at han måtte komme til skolens 50-årsmarkering:: Skolen var jo blitt innviet og vigslat av ham i 1954. Hurley feiret messe sammen med sin etterfølger på Durban's erkebispesete, kardinal Wilfrid Napier – etterpå var det tid for te og hyggelig samvær.»

På veien ut til skolen hadde Hurley snakket om sitt besøk nylig hos Sant' Egidio-fellesskapet i Roma – nå på hjemveien «satt han og så ut av vinduet og snakket om vakre blomstene og trærne de passerte. 'Hvor vidunderlig Guds skaperverk er,' sa han. Så ble det stille, og noen minutter senere døde han. Et liv og en tjeneste av uvanlige dimensjoner var ført til ende,» fastslår *Natal Witness*.

Det hører med til bildet at denne mangslunne mann også skrev leserbrev til London-avisen *The Times* om de mer intrikate sider ved cricket-sporten, og at han skrev salmer. Hans siste salme, skrevet tre uker før han døde, ble sunget for første gang ved hans begravelse. Flere høyt hengende æresbevisninger ble ham til del: Han var æreskansler ved Natal-universitetet i Durban, medlem av Légion d'Honneur og fikk fortjenstmedalje av først klasse av Nelson Mandela.

Men kardinal ble erkebiskop Hurley, som nevnt, aldri.

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, Arnfinn Haram o.p., Susanne Kjekshus Koch,
May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRÅD: Liv Blikrud, Petter Bruce, Tove Bull, Arne Fjeld o.p.,
Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 240,- (Norge)/ kr. 250,- (øvrige europeiske land)/
kr. 275,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6210.05.14686

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS, Oslo - Tlf. 23 14 28 00

ISSN 0802-6726

**ST.
OLAV**

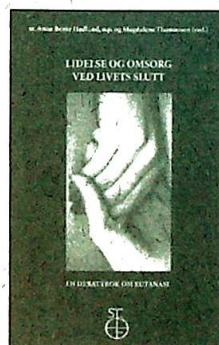
BOKHANDEL AS

Akersveien 14 0177 Oslo

Tlf. 23219555 Faks 22360263

E-post: bokhandel@katolsk.no

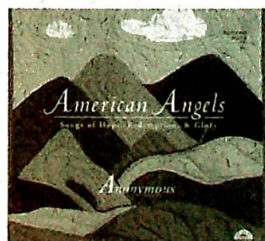
Nettbokhandel: www.stolavbok.no

Sr. Anne Bente Hadland, o.p. og Magdalene Thomassen (red.):
"Lidelse og omsorg ved livets slutt" En debattbok om eutanasi.
- Boken belyser eutanasidebatten gjennom en rekke foredrag.
Flere av disse ble holdt på et seminar om hyrdebrevet
"Omsorg for livet"
St. Olav Forlag. Ib., kr. 240,-

Grigorij Krogh:
"Tankar om ikonen"

- En god veiviser inn i ikonenes verden.
Artos. Ib., kr. 225

American Angels
Songs of Hope, Redemption & Glory
m/Anonymus 4

- Inneholder sakral musikk fra 18. og 19. århundre,
og noen av de beste gospelsangene.

MERK VÅRE NYE ÅPNINGSTIDER:

mandag – fredag: 10 – 17

torsdag: 10 – 19

NB! Lørdager stengt fram til november.

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Test:

Du planterade tio tulpanlöker
Fem fick blommor
Gläds du åt dissa fem
eller förargas du över de andra?

Gunnel Vallquist
i samlingen *Steg på vägen*,
Bonniers 1983

REDAKSJON

Arvid Klepper Joynt

(ansv. redaktör)

Arvid Eg Evjerve

Arvid Håvam o.p.

Arvid Klepper Koch

Arvid Klepper Myrland